

JUKIO MIŠIMA

Tri priče o ljubavi i smrti

三島由紀夫
Јукио Мишима

ТРИ ПРИЧЕ
О ЉУБАВИ
И СМРТИ

bojana888

Pripovetke odabране за ovu knjigu - „Ljubav sveštenika iz hrama Šiga”, „Patriotizam” i „Jaja” - smatraju se ili najboljim ili najkarakterističnijim Mišiminim kraćim proznim delima. Odabirane su za mnoge antologije savremene japanske pripovetke u Japanu i inostranstvu, a i sam pisac posebno je bio vezan za njih.

Objavljujemo ih redom koji doba njihove radnje prezentuje.

Radnja pripovetke „Ljubav sveštenika iz hrama Šiga” (u originalu „Šigadera šjoonin no koi”) odigrava se u periodu Heian (794. do 1185.), a zasnovanaje na istinitom događaju, pomenutom u tadašnjim hronikama. Pripovetka je prvi put objavljena 1954. godine, kada je Mišima imao dvadeset devet godina.

„Patriotizam” (u originalu „Juukoku”) je zasigurno priča Mišiminog života. Govori o istinitom događaju iz februara 1936. godine, kada je grupa oficira pokušala da se suprotstavi demokratizaciji zemlje i umanjenju prerogativa cara Hirohitoa, pa bezuspešno pokušala da mu vrati apsolutnu vlast. Mišima je u kasnijem dobu života delio stavove oficira, učesnika neuspelog puča, a veoma se identifikovao sa ličnošću poručnika Takejame, glavnog junaka pripovetke. Više puta se fotografisao za ilustracije ove priče, režirao i igrao glavnu ulogu u filmu, snimljenom po ovom njegovom omiljenom delu. Sudbina poručnika Takejame i njegove žene Reiko, naravno, izmišljena je, ali je u njoj Mišima na izvestan način predvideo i „proživeo” sopstvenu smrt, 25. novembra 1970. godine, kada je sa grupom sledbenika izveo neuspeli državni udar i posle toga izvršio harakiri.

Pripovetka „Jaja” (u originalu „Tamago”) najneobičnija je i „najnemišimskija” pripovetka ovog pisca, ali joj to nije smetalo da se nađe u njegovom ličnom izboru za sopstvenu zbirku pripovedaka objavljenu 1968. godine, a i da se kasnije pojavi u značajnim stranim antologijama savremene japanske pripovetke objavljenim u inostranstvu. Iako su je japanski kritičari u najboljim Mišiminim danima jedva pominjali, pisac je bio mišljenja da mu je ovo jedno od najuspješnijih dela, koje odražava stanje duha nacije sedamdesetih godina dvadesetog veka, kada je Japan počinjao da se ekonomski uspinje, a društvene vrednosti

počele da se menjaju. Priča „Jaja” može da se shvati i kao parodija na studentske pokrete toga doba u Japanu, kao komična strana samoga pisca, ili, najzad, kao odličan dokaz da Mišima, kao većina Japanaca, ustvari nije imao pravi smisao za humor.

Iako je u priči „Jaja” najmanje ljubavi, a smrt se samo pominje kao mogućnost, odsustvo emocija kod junaka priče i apsurdnost njihovog načina života govore nam da su i u ovoj Mišiminoj prozi glavne teme (odsustvo) ljubav (i) i smrt.

Ljubav (ustvari odsustvo ljubavi) i smrt bile su dve glavne teme pisca Jukija Mišime za njegova ne tako duga života, ali i dve njegove glavne celoživotne opsesije. Ljubavi je imao toliko malo, a smrt je bila svugde oko njega.

Pored tri pričetki, koje su okosnica ove knjige, objavljujemo i Mišimin esej „Sunce i čelik” (Taijo to tecu), koji je pre tri i po decenije preveo Dragoš Kalajić (preuzeto iz časopisa „Delo”, knjiga devetnaesta, godina XIX, br. 1, iz januara 1973, iz specijalnog broja časopisa posvećenog Japanu).

Ostali kratki tekstovi „Načela samuraja” i „Ritual harakirija” nisu Mišimini, već se ovde objavljuju da bi se bolje razumeli piščevi radovi i njegov život. Tu su i tekst Mišiminog prijatelja novinara lista „Mainichi shinbun” Takaia Tokuoke, koji je bio jedan od retkih pozvanih svedoka piščevog samoubistva u Tokiju 1970. godine, kao i pogovor priređivača ove knjige i prevodioca svih tekstova u knjizi (osim teksta „Sunce i čelik”).

Dragan Milenković

LJUBAV SVEŠTENIKA IZ HRAMA ŠIGA

U Ešinovim „Osnovama spasenja“ *Deset zadovoljstava* su samo kap u okeanu, kada se porede sa blagodetima *Zemlje čistote*. U njoj tlo je načinjeno od smaragda, a putevi koji je presecaju oivičeni su debelim konopcima od zlata. Ona je beskrajna i prostire se unedogled. U svakom od tih svetih područja postoji pedeset miliona dvorana i kula izrađenih od zlata, srebra, lazura, kristala, korala, ahata i bisera, a u njima se svugde pružaju divni baldahini ukrašeni draguljima. U dvoranama i kulama mnogobrojni anđeli neprekidno sviraju svetu muziku i pevaju himne kojima veličaju Tatagatu Budu.¹

U vrtovima koji okružuju dvorane, kule i samostane nalaze se zlatni i smaragdni ribnjaci u kojima verni mogu da izvedu ritualno pranje. Na dnu i obalama zlatnih ribnjaka je srebrni pesak, a smaragdni ribnjaci na dnu i obalama imaju pesak od kristala. U ribnjacima rastu lotosi, čiji se cvetovi iskre u šarenolikim bojama i, dok povetarac piri nad površinom vode, veličanstvena svetla se pružaju u svim pravcima. I danju i noću vazduh je ispunjen kricima ždralova, gusaka, mandarinskih pataka, paunova, papagaja i slatkoglasih Kalavinki,² koje imaju lica kao najlepše žene. Svi oni i bezbroj drugih ptica okičenih stotinama dragulja svojim glasovima slavili su Budu. (Ma koliko slatki bili njihovi glasovi, sa tako mnogo ptica na jednom mestu, mora da je sve to bilo veoma bučno.)

Pored obala ribnjaka i reka su redovi drveća *Svetog blaga*. To drveće ima stabla od zlata, grane od srebra, kao i prelepe koralne cvetove, koji se ogledaju u vodi. U vazduhu visi na hiljade konopaca od nanizanih dragulja, a sa njih vise milijarde zvona, koja neprekidno odzvanjaju tako da se iz njihove zvonjave čuju reči *Vrhunskog zakona* Bude. Svugde oko

1 Ešin (ili Genšin) je osnivač budističke sekte Đodo, koji je živeo od 942. do 1017. godine. U njegovom spisu „Osnove spasenja“ (Odo jošu) do detalja se govori o tome kako izgleda budistički raj, a i opisuju se načini na koje običan čovek ili sveto lice mogu da zasluže spasenje za života. Tatagata na jeziku *pali* i na *sanskritu* znači „i onaj koji je otisao (tatagata) i onaj koji je došao (tataagata)“, što znači da je to neko ko je izvan svega postojećeg, a drugi ga tumače i kao „onaj koji je našao istinu“. Kažu da je Buda za vreme života tim imenom nazivao samoga sebe.

2 Kalavinka je vrsta vrapca, koji se spominje u sutri Sangata, svetom spisu Mahajana budizma.

su i neobični muzički instrumenti, koji sviraju sami, bez muzičara, a njihova muzika se prostire kroz beskrajno vedro nebo.

Ako poželite da jedete, pred vama će se odmah stvoriti sedam stolova ukrašenih draguljima, na čijim sjajnim površinama je postavljeno sedam činija od dragulja, ispunjenih do vrha najukusnijim đakonijama. Ali, ne treba ni da pružite ruku da uzmete to jelo, jer je sam pogled na njihov divan izgled i boje i njihovi mirisi su dovoljni da, ne otvarajući usta, zasitite svoj želudac, a da duhovno i fizički ostanete čisti. Kada, tako, ne dotičući jelo zasitite sebe, stolovi i činije odmah nestaju.

Takođe, bićete obučeni, ako nemate odeću, a da ne morate da bojite tkaninu, da šijete, krpite, ili je perete. Nije vam potrebno nikakvo osvetljenje, jer je nebo stalno obasjano sveprisutnim svetлом. U *Zemlji čistote* vam nije potrebno grejanje niti hlađenje, jer je cele godine ista prijatna temperatura. Stotine hiljada prijatnih mirisa ispunjavaju vazduh, a latice lotosa, kao kiša, neprekidno padaju oko vas.

U knjizi koja govori o *Kapiji za proveru*, kaže se da nepozvani ne mogu da očekuju da uđu duboko u *Zemlju čistote* dok u sebi ne otkriju snagu „spoljne imaginacije”, probude je u sebi samome i razvijaju je i jačaju sve vreme. Imaginativna snaga će nam omogućiti da izbegnemo klopke zemaljskog života i tako postanemo sposobni da vidimo Budu. Ako smo nagrađeni bogatom, snažnom maštom, možemo da se koncentrišemo na jedan jedini cvet lotosa i od njega se vinemo do beskrajnih horizonata.

Uz pomoć mikroskopske opservacije i astronomске projekcije cvet lotosa može da postane osnov čitave teorije svemira i pomoć nama da dostignemo *Istinu*. Mi, kao prvo, moramo da budemo svesni činjenice da svaka latica lotosa ima osamdeset četiri hiljade kapilara, a da iz svakog kapilara sija osamdeset četiri hiljada svetala. Treba znati i da svaki od tih cvetova ima površinu od dvesta pedeset *jojana*. Pošto u *Svetim spisima* kažu da *Jojana* odgovara dužini od stotinu kilometara, možemo da zaključimo da je jedan od manjih lotosovih cvetova dugačak dvadeset pet hiljada kilometara.

Svaki takav cvet ima osamdeset četiri hiljada latica, a između svake latice se nalazi milion dragulja, koji odaju na hiljade svetlosnih zraka. Iznad divno ukrašenih čašica cvetova uzdižu se po četiri stupa okićena draguljima, a svaki od tih stubova je sto milijardi puta veći od planine Sumeru, koja se izdiže iznad budističkog sveta. Sa stubova se spuštaju duge

draperije, a svaka od njih ukrašena je sa pedeset hiljada miliona dragulja, dok svaki od tih dragulja emitiše osamdeset četiri hiljada svetala, svako svetlo ima osamdeset četiri hiljada različitih zlatnih nijansi, a svaka od tih zlatnih nijansi se neprekidno menja.

Da biste mogli da se koncentrišete na sliku ovakvog sveta, treba da, kako se to kaže, „razmišljate o *Lotosovom sedištu* na kome sedi *Buda*, a konceptualni svet, koji lebdi iza teme ove priče, je svet zamišljen u ovakvim dimenzijama.

* * *

Veliki sveštenik Hrama Šiga³ bio je čovek koga su krasile najveće vrednosti. Obrve su mu bile potpuno bele, a već je bio u tako odmakloj starosti da se mučno, uz pomoć štapa, kretao od jednog dela hrama do drugog.

U očima tog učenog estete ovaj svet je bio samo obična gomila đubreta. Živeo je daleko od tog sveta mnogo dugih godina, a mala borova sadnica koju je zasadio kada se uselio u svoju kaluđersku ćeliju izrasla je već u ogromno drvo, čije su se grane vijorile na vетру. Kaluđer, koji je uspeo da ostavi *Nestalni svet*, bio je sigurno uveren gde će provesti svoj život posle života.

Kada bi Veliki sveštenik ugledao nekog bogataša ili plemića, smeškao se sa saučešćem i pitao se kako takvi ljudi ne prepoznaju da su zadovoljstva kojima teže samo prazni snovi. Kada bi zapazio lepu ženu, njegova jedina reakcija bila je žaljenje ljudi koji su još živeli u svetu obmana i koje su nosili talasi putenih zadovoljstava.

Od trenutka kada čovek više ne odgovara na nadražaje iz materijalnog sveta, taj svet postaje potpuno utočište mira. Za Velikog sveštenika postojao je samo svet mira, crtež ispisani na komadu papira, kao neka daleka strana zemlja. Kada neko dostigne takvo stanje duha u kome su zle strasti postojećeg sveta potpuno u njemu požnjevene - takav čovek više nema nikakvih strahova. Sveštenik je došao bio dotle da se povremeno pitao da li Pakao uopšte treba da postoji. On je dobro znao da je postojeći svet izgubio svaku snagu nad njim,

³ Budistički hram Šiga i dalje postoji u istoimenoj oblasti blizu grada Kjota.

ali nije mogao i da shvati da je to rezultat njegovih duhovnih vrednosti.

Kada se govori o materijalnosti, moglo bi da se kaže da je sveštenik bio dostigao takvo stanje u kome ga je bukvalno napustilo njegovo rođeno telo. U nekim prilikama, kada je posmatrao sopstveno telo, za vreme kupanja na primer, sveštenik je skoro sa radošću primećivao da su mu ispupčene kosti bile prekrivene samo naboranom kožom. Kada telo dođe u takvo stanje, on je pomišljao o svome telu kao da pripada nekome drugom. Ovakvo telo, pomišljao je, više je prigodno da se hrani u *Zemlji čistote* nego hranom i pićima koji pripadaju ovom zemaljskom svetu.

Dok je sanjao, noću on je živeo u *Zemlji čistote*, a kada bi se probudio shvatao bi da bivstvovanje u sadašnjem svetu znači biti vezan za jedan tužan i nestalan san.

U sezoni cvetanja trešanja mnogo ljudi iz prestonice dolazilo je u selo Šiga. To uopšte nije smetalo svešteniku, jer je odavno dostigao takvo transcedentalno stanje u kome vreva i buka spoljašnjeg sveta uopšte ne mogu da ga uznemire. Jedne prolećne večeri, izašao je iz svoje monaške ćelije, oslanjajući se na štap, i odšetao do jezera. Bilo je to doba kada tamne senke lagano počinju da prodiru i osvajaju prostor koje je dотле držala popodnevna svetlost. Nije bilo ni talasića, da poremeti mirnu površinu vode. Sveštenik je sam stajao na obali i počeo da izvodi sveti ritual *Kontemplacije nad vodom*.

U tom trenutku dvokolice koje su vukli volovi, koje su, po izgledu, pripadale osobi veoma visokog ranga, prođoše jezerskom obalom i zaustaviše se na mestu na kome je sveštenik stajao. Kočija je pripadala dvorskoj dami iz kvarta Kjogoku u prestonici, lepotici koja je nosila titulu Velike carske konkubine. Dama je došla da uživa u lepotama predela u Šigi u proleće, a, na povratku, zastala je pored vode i podigla zastor na kočiji, da baci poslednji pogled na jezero.

Slučajno, Veliki sveštenik u tom trenutku pogleda u njenom pravcu i bi zasenjen njenom lepotom. Njegove oči sretoše njene, a pošto nije skretao pogled, ni ona to ne učini. Dozvolila mu je da nastavi da je posmatra, ne zato što su joj nazori bili tako slobodni, da bi dopustila svakome da je drsko gleda, već zato što je osetila da tako stari sveštenik asketskih vrlina ne bi mogao da na nju gleda kao običan čovek.

Posle nekoliko trenutaka, dama spusti zastor. Njena kočija krenu, a kad je prošla kroz

klanac Šiga, nastavi niz drum prema prestonici. Noć je već bila pala, dok se kočija kretala prema gradu putem koji vodi Srebrnom paviljonu.⁴ Sve dok kočija ne postade tamna mrlja koja nestaje iza dalekog drveća, Veliki sveštenik je stajao, kao prikovan za mesto na kome se našao.

U trenutku, koji je trajao kao treptaj oka, svet stvarnosti se osvetnički obruši na sveštenika. Ono za šta je bio uveren da mu je bezbedno utočište od takvih udaraca, raspalo se na komade.

Vratio se u hram, stao pred statuu Velikog Bude i prizvao Svetu ime. Ali nečiste misli su sada bacale tamne senke na njega. Lepota žene, govorio je sebi, samo je prolazna pojava, privremeni fenomen sastavljen od mesa, tela koje će uskoro biti uništeno. Ali, ma koliko se trudio da je odagna od sebe, neopisiva lepota koja ga je u trenu osvojila tamo pored jezera, pritiskala mu je srce snagom koja kao da je dolazila iz neke neizmerne daljine. Veliki sveštenik nije bio dovoljno mlad, ni duhovno ni fizički, da poveruje da je to novo osećanje za njega samo trik, kojim se njegovo telo igra sa njime. Čovekovo telo ne može da se tako brzo promeni. On je, pre, pomišljao da je bio izložen nekom čudnom prefinjenom otrovu, koji je u trenutku izmenio njegov duh.

Veliki sveštenik nije nikada prekršio svoj zavet telesne čistoće. Unutrašnja borba, koju je u mladosti vodio sam sa sobom protiv telesnih žudnji, dovela ga je do stanja u kome je o ženama mislio samo kao o putenim stvorenjima. Prava telesnost bila je ona koju je gajio u svojoj mašti. Pošto je on na telesnost gledao kao na idealnu apstrakciju, pre nego na fizičku stvarnost, oslanjao se na svoju duhovnu snagu da je zauzda. U tim naporima sveštenik je postigao uspeh, uspeh u koji niko, zaista, nije mogao da sumnja.

Ali, lice žene koja je podigla zastor na kočiji i posmatrala površinu jezera bilo je suviše harmonično, suviše blistavo, da bi mogao da o njemu misli kao čistoj putenosti, pa sveštenik, ma koliko razmišljao, nije mogao da ga nazove nijednim jasnim imenom. Da bi opisao taj čudesni osećaj, mogao je samo da pomisli da je nešto neobično i nepoznato, što je duboko u njemu ležalo, najzad izašlo na videlo. To što je ležalo u njemu bilo je od ovog sveta, nešto što je dugo mirovalo, ali je iznenada iz tame izašlo na površinu i počelo da živi.

To je bilo kao da je on dugo stajao pored velikog puta prema prestonici sa šakama

⁴ Srebrni paviljon je čuvena zgrada (deo budističkog hrama) Ginkakudi u Kjotu. Postoji i zgrada Kinkakudi (Zlatni paviljon), koji je bio tema jednog od Mišiminih romana.

kojima je čvrsto pokriva uši, dok su volovske zaprege tutnjale pored njega. Onda je, iznenada, on sklonio šake sa ušiju i ta buka je iznenada ispunila sve oko njega.

Da bi mogao da zapazi plimu i oseku tog prolaznog fenomena, da bi se buka kočija zahuktala u njegovim ušima, trebalo je da se vrati u stvarni svet. Za čoveka kao što je bio Veliki sveštenik, koji se odrekao svih odnosa sa tim svetom, to je značilo da ponovo mora da uspostavlja stare odnose sa njim.

Čak i kada bi glasno čitao sutre,⁵ povremeno bi samog sebe čuo kako duboko uzdiše. Možda priroda pokušava da skrene njegov duh sa pravog puta, mislio je, pogledavši povremeno kroz prozor svoje iskušeničke célije na planine koje su se uzdizale prema večernjem nebu. Ali, umesto da se koncentrišu na lepotu prirode, njegove misli bi se, kao pramenovi oblaka, rasturale i nestajale. Pokušao je da se usredredi na mesec, ali su mu misli kao ranije nastavile da lutaju. Kada bi stao pred statuu Bude, u očajničkom pokušaju da povrati čistotu svojih misli, lice statue bi se transformisalo i postajalo isto kao lice lepe gospe u kočiji. Ceo njegov svet smanjio se na potpuno mali prostor, u kome je na jednoj strani bilo mesta samo za njega, Velikog sveštenika, a na drugoj za Veliku carsku konkubinu.

* * *

Velika carska konkubina iz Kjogokua brzo je zaboravila na sveštenika koga je primetila da zuri u nju pored jezera Šiga. Ipak, posle nekog vremena, govorkanja stigoše i do nje i ona se seti tog događaja. Jedan od seljaka iz okoline desio se u blizini i video Velikog sveštenika kako стоји и гледа за дамином коčijом која одлази у даљину. On je to ispričao dvorjaninu, који је дошао у Šigu да уžива у лепотама трешњевог cveta, и рекао му да се отада Veliki sveštenik ponaša baš kao da je poludeo.

Velika carska konkubina se правила да не верује у ове приče. Sveštenikove vrline биле су познате широм престонице, па је ово што се додатило почело да храни njenu taštinu.

Konkubina је била стварно уморна од ljubavi којом су је обасипали сvi muškarci

5 Sutre su sveti budistički tekstovi.

ovoga sveta. Ona je bila svesna svoje velike lepote, ali je takođe bila spremna da se podredи sili kao što je religija, koja njenu lepotu i njen visoki položaj u društvu smatra bezvrednom i beznačajnom. Pošto joj je ovaj svet predstavljao dosadno mesto, počela je da iskreno veruje u *Zemlju čistote*. Bilo je jasno da je neko kao Velika carska konkubina bio zasenjen stavovima Dodo budizma, koji je lepotu i svetlost ovoga sveta odbacivao i smatrao prljavštinom i skrnavljenjem. Konkubina je bila u potpunosti nezainteresovana za savršenu eleganciju dvorskog života, eleganciju koja je bila potpuna suprotnost Zakona i mogla da se nazove njegovom degeneracijom.

Među onima koji su posebno cenili ljubav, Velika carska konkubina smatrana je za pravu personifikaciju dvorske prefinjenosti. Činjenica da su svi znali da ona nikada svoju ljubav nije bila dala nekome muškarcu, dodavala je mnogo njenoj reputaciji. Iako je ona svoje dužnosti prema vladaru izvršavala sa najvećom elegancijom, niko nije ni u trenutku pomiclao da ona cara voli iz sveg srca. Velika carska konkubina uvek je sanjala o strasti koja leži iza granica nemogućeg.

Veliki sveštenik hrama Šiga bio je poznat po svojim vrlinama i svi u prestonici su znali da je stari sveštenik potpuno van ovog sveta. Zbog toga je iznenađenje bilo veće, kad se proču da je potpao pod uticaj čari Velike carske konkubine i da zbog toga rizikuje sopstveno spasenje. To bi bila stvarno velika žrtva, da uživanja u *Zemlji čistote* odbači zbog tako trivijalnog razloga.

Velika carska konkubina bila je potpuno indiferentna prema šarmu mladih lepotana kojih je bilo tušta i tma po dvoru, i zgodnih plemića na koje bi tamo naišla. Fizičke osobine muškaraca za nju više nisu ništa značile. Ona je samo razmišljala o tome da želi da nađe muškarca koji može da joj pruži pravu, snažnu i najdublju moguću ljubav. Žena takvih osobina stvarno može da uplaši čoveka. Da je bila obična kurtizana, ona bi bez sumnje bila zadovoljna bogatstvima i lepotama ovoga sveta. Ali, Velika carska konkubina je do sada već posedovala ono što joj ovaj svet može da pruži. Muškarac koga je ona čekala trebalo je da joj pruži bogatstvo nekog budućeg sveta.

Govorkanja o zaluđenosti Velikog sveštenika rašiririše se kroz dvor. Kažu da su, na kraju, kroz šalu priču ispričali i lično Njegovom veličanstvu. Velika carska konkubina nije uopšte obraćala pažnje na ta zlobna ogovaranja i zadržala je hladan i rezervisan stav prema celom tom događaju. Ona je potpuno svesna da su postojala dva razloga što su se ljudi na

dvoru slobodno šalili tim povodom, nešto što bi inače bilo zabranjeno. Jedan je bio taj što su oni, govoreći o sveštenikovoj ljubavi prema njoj, ustvari upućivali komplimente ženi čija lepota je bila toliko velika da je mogla da inspiriše čistunca takvih velikih vrlina i odvuče ga od njegovih molitvi. Drugi razlog bio je što su svi bili svesni da starčeva ljubav prema takvoj dami nema nikakve šanse da ikada bude uzvraćena.

Velika carska konkubina uspe da se seti lica starog sveštenika, koga je videla ispod zastora svoje kočije. To lice nije ličilo ni na koga od onih muškaraca koji su voleli do sada. Što je najčudnije, ljubav prema njoj prvi put se javila u srcu čoveka koji, ni po čemu, nije mogao da zamisli da će biti voljen. Konkubina se seti stihova kao što su „moja beznadežna ljubav, bez ikakve budućnosti”, koje su često ispisivali oni koji su u Carskoj palati želeti da kroz pesmu govore o indiferentnosti voljenih prema njima.

U poređenju sa beznadežnom situacijom u kojoj se nalazio zaljubljeni Veliki sveštenik, ni najbeznadežniji elegantni ljubavnik sa dvora mu nikako ne bi zavideo, pa se ona skoro rastuži, shvativši koliko su banalni ti poetski otpatci, bez ikakvog patosa i snage, inspirisani običnom taštinom.

U ovom trenutku i čitaocu može da bude jasno da Velika carska konkubina nije bila ono što se za nju uopšteno mislilo - personifikacija dvorske elegancije - već da je bila ljudsko biće koje je pravo značenje života tražila u želji da bude voljena. Iako na visokom položaju na Carskom dvoru, ona je, prvenstveno, bila žena i svaki autoritet na svetu padao je pred tom činjenicom. Muškarci oko nje posvećivali su svoje živote i ulagali svoje napore u jedan cilj - sticanje političkog uticaja - dok je ona sanjala o nečem sasvim drugom, da svet sebi potčini na čisto ženski način i ženskim sredstvima.

Znala je mnoge žene iz svog okruženja, koje su u jednom trenutku iznenada obrijale glave i povukle se iz javnog života, ali ona nije bila takva osoba i takav stav je mogao samo da izazove smeh kod nje. Žena može da kaže da napušta ovaj svet, mislila je ona, ali ne može sebi da oduzme one prerogative koje je čine ženom. Samo muškarci stvarno mogu da se odreknu sopstvenih moći i mogućnosti, žene ne, mislila je.

Stari sveštenik, koga je srela pored jezera, u jednom trenutku svog života odrekao se *Nepostojanog sveta* i svih životnih zadovoljstava, i to ga je činilo muškarcem mnogo više nego bilo koji kvaliteti koji su posedovali muškarci koje je viđala na dvoru. A, taj čovek koji

je uspeo da lako napusti *Nepostojani svet*, evo, zbog nje je bio spreman da se odrekne i nekog budućeg sveta, koji je već bio pred njim.

Carska konkubina poče u tom trenutku da razmišlja o svetom lotosovom cvetu, koji je u njenoj duši punoj vere, odavno bio utkan u dubine njenog ženskog srca, a koji je bio toliko veliki da se govorilo da su njegove dimenzije dvesta pedeset *jojana*. Taj beskrajno veliki cvet bio je mnogo više po njenom ukusu nego oni okrugli cvetovi lotosa koje je mogla da viđa po jezercima u prestonici.

Noćima u kojima je slušala bruhanje vetra kroz drveće u njenom vrtu, šuštanje grana bilo je bukvalno bljutavo u odnosu na divnu muziku koju su u *Zemlji čistote* proizvodili vetrovi koji su pokretali grane drveća *Svetog blaga*. Isto tako, muzika koju je često slušala u palati, zvučala je kao bedna imitacija u poređenju sa zvucima koje su rajske instrumente koji lebde u vazduhu proizvodili, a da njihove strune nikako vidno nije dodirivao.

* * *

Veliki sveštenik hrama Šiga se rvao sam sa sobom. Dok je bio mlad, on se uspešno borio protiv svoje putenosti, nadajući se čarima budućeg sveta. Ali, beznadežna borba, u koju se upustio u svojim poznim godinama, delovala je kao osuđena na poraz.

Bio je svestan, kao što sunce jasno sija na nebu, da nikada neće moći da ostvari ljubav prema Velikoj carskoj konkubini. Istovremeno, bilo mu je potpuno jasno da, dok je u raljama svoje zemaljske ljubavi, neće moći ni pedalj da napreduje prema *Zemlji čistote*. Veliki sveštenik, koji je uvek imao veoma slobodan um, otvoren prema svemu, odjednom je upao u čorsokak neodlučnosti i u trenutku bio bačen u potpuni mrak nedelanja. Hrabrost koju je uvek posedovao u ogromnim količinama dok se borio u svojim mladalačkim bitkama, iznenada je nestala, a samopouzdanje i ponos, koje je uvek posedovao, nestalo su očeni sa činjenicom da je sam sebi oduzeo prednosti po kojima je bio izdvojen od ljudi u svojoj sredini.

Veliki sveštenik odjednom još jedanput u životu oseti strah, strah na koji je kao osećanje odavno bio zaboravio. Dok ona kočija nije došla u njegovu blizinu pokraj jezera

Šiga, on je bio uveren da ono što ga čeka u bliskoj budućnosti može da bude samo *nirvana*. Ali, iznenada, on bi grubo probuđen u tami stvarnoga sveta, gde je nemoguće videti i na samo jedan korak ispred sebe.

Pokušao je da se spase meditirajući na različite načine, ali sve uzalud. Pokušao je sa *Kontemplacijom hrizanteme*, *Kontemplacijom totalnog aspekta*, *Kontemplacijom delova*, ali svakog puta kada bi pokušao da se koncentriše, divan prizor prelepe Carske konkubine pojavljivao se pred njegovim očima. *Kontemplacija vode*, takođe, bila je neupotrebljiva, jer bi se njen divno lice javljalo ispod svetlucajućih talasića na jezeru.

To je, bez sumnje, bila prirodna posledica njegove zaluđenosti mladom lepoticom.

Sveštenik je ubrzo shvatio da mu koncentracija donosi više štete nego koristi, pa on pokuša da otupi svoj duh rastresenošću. Ali, zapanjilo ga je to što je, paradoksalno, duhovna koncentracija mogla da ga još dublje uvuče u ponore zabluda. Kako je njegov duh počeo da posrće pod teretom napora kojima je bio podvrgnut, sveštenik je doneo odluku da pobegne od psihičkih pritisaka tako što će svoje misli namerno koncentrisati na priliku Velike carske konkubine.

Veliki sveštenik tako pronađe novo zadovoljstvo u ukrašavanju vizije lepe dame svoga srca na različite načine, baš kao što bi ukrašavao neku statuu budističkog božanstva dijademama i baldahinima. On je tako uspeo da *predmet* svoje ljubavi pretvori u blistavo, daleko i prosto nemoguće biće, koje se sve više udaljava od njega, a to mu je donosilo neizmerno zadovoljstvo. Ali, zašto je to radio, ni sam nije znao. Sigurno bi bilo mnogo prirodnije da je Veliku carsku konkubinu posmatrao kao običnu ženu, osobu koja mu je na dometu ruke, obično ljudsko biće sa svim svojim manama i nedostacima. To bi mu, sigurno, makar u njegovoј maštiji, donelo mnoge prednosti.

Što je više razmišljaо о svim aspektima ovog problema, istina je bila sve dalja. Ono što je on sebi predstavljaо kao Veliku carsku konkubinu nije bilo stvorenje od mesa, niti je bila obična vizija. Ne, ona je za njega pre postala simbol realnosti, simbol suštine svih stvari. Bilo je stvarno čudno da čovek njegovog duha suštinu stvari traži u jednoj ženi, ali nije bilo teško prozreti razlog za to. Čak i sada, kada se zaljubio, Veliki sveštenik nije odstupao od svog dugogodišnjeg običaja, koji je ustanovio tokom dugih godina kontemplacije, da do zaključaka o suštini stvari dođe konstantnim nagomilavanjem apstrakcija.

Velika carska konkubina iz Kjogokua postala je za njega ista kao i ogromni lotosov cvet od dve stotine i pedeset *jojana*. Dok je plutala po površini vode, okružena i pridržavana od strane milijardi lotosovih cvetova, ona je postajala veća i prostranija od planine Sumeru, veća od čitave carevine.

Što je Veliki sveštenik više pretvarao predmet svoje ljubavi u nešto daleko i nemoguće, sve je više izdavao Budu. Jer je, zajedno sa nemogućnošću ostvarenja njegove ljubavi, rasla i nemogućnost postizanja prosvetljenja.

Što je više mislio o svojoj ljubavi kao beznadežnoj stvari, sve je jača bila fantazija koja ju je podržavala, a njegove nečiste misli postajale su sve dublje i dublje, kao korenje prestarog drveća. Ranije, dok je svoju ljubav smatrao imalo mogućom, paradoksalno je bilo moguće i za njega da se nje oslobođi. Ali, sada, kada je Velika carska konkubina postala za njega divotno i nedokučivo stvorenje, sveštenikova ljubav se pretvorila u beskrajno, mirno, nepokretno jezero, koje čvrsto pokriva čitavu zemljinu površinu.

Nadao se da će bar još jedanput dobiti priliku da ugleda njeno lice, ali se bojao da će se, ako je ikada ponovo sretne, njena figura, koja je za njega sada bila kao gigantski lotosov cvet, raspasti i nestati bez traga. Ako se to desi, slutio je, on može da se spase. Ako se to dogodi, znao je, moći će da ipak dostigne prosvetljenje. A, za razliku od prethodnih godina, mogućnost da dostigne prosvetljenje za njega više nije bila beskrajna radost, već neizmerni strah i bol.

Sveštenikova usamljena ljubav počela je tada već da stvara samoobmanjujuće trikove i prevare, koje ga dovedoše do odluke da ode i poseti damu, kako bi, kako je verovao, mogao da se oslobodi bolesti koja mu je pritiskala celo telo. Ošamućeni sveštenik čak je veselje koje ga je obuzelo kada je doneo odluku da ode i da je vidi, pogrešno protumačio kao način da se izvuče iz guste mreže svoje ljubavi.

* * *

Niko od ljudi iz okruženja Velike carske konkubine nije smatrao čudnim kada je

ugledao priliku starog sveštenika, kako, oslonjen na štap u jednom uglu vrta, turobno posmatra rezidenciju. Kaluđeri i prosjaci često su dolazili pred dvorove u prestonici, pokušavajući da tu dobiju milostinju. Jedna od pratilja Velike carske konkubine pomenu pojavu starca svojoj gospodarici, na šta gospođa pogleda kroz zastore koji su je odvajali od vrta. Tamo, u senci gustog zelenog lišća, pognute glave, stajao je mršavi stari sveštenik u crnoj izbledeloj haljini. Kada je shvatila da je to, bez ikakve sumnje, sveštenik koga je one večeri ugledala pored jezera Šiga, njeno bledo lice još više pobledе.

Posle nekoliko trenutaka neodlučnosti, ona naredi da svi u rezidenciji ignorišu sveštenikovo prisustvo, a njene pratilje se na to pokloniše i odoše.

Toga dana je Velika carska konkubina prvi put u životu osetila duševni nemir. Ona je u svom životu upoznala mnogo ljudi koji su odlučili da napuste ovaj svet, ali nikada nije naišla na nekoga ko je odlučio da odustane od budućeg sveta nirvane. Prizor je delovao zloslutno i zastrašujuće. Svo zadovoljstvo koje je ranije osećala pomišljajući na ljubav Velikog sveštenika prema njoj u trenu je nestalo. Čak i ako je on zbog nje odustao od budućeg sveta, znala je dobro da to njoj neće doneti spasenje i život za nju u nirvani.

Velika carska konkubina pogleda na svoje bogate elegantne haljine, svoje prelepe ruke i telo, a onda se zagleda u bednu priliku starog sveštenika u iznošenim haljinama, pomišljajući zapanjeno da je prosto nemoguće da između njih dvoje postoji bilo kakva uzročna veza.

Dok ga nije ugledala, imala je o njemu divne vizije, ali sada, kada je bio pred njom, izgledao je kao neko ko je ispuzao vukući se iz samog Pakla. Ništa nije bilo ostalo od čoveka punog vrlina, koji je za sobom vukao sjaj *Zemlje čistote*. Sjaj, koji je obitavao u njemu i koji se javljaо uvek kada je mislila o veličini i slavi *Zemlje čistote*, bio je potpuno nestao. Iako je to bez sumnje bio isti onaj sveštenik koga je videla pored jezera Šiga, bio je, ipak, za nju sasvim drugi čovek.

Kao mnogi ljudi koji su živeli na dvoru, Velika carska konkubina uvek se čuvala da je sopstvene emocije ne ugroze, posebno kada je bila u pitanju neka stvar koja bi dublje mogla da je pogodi. Sada, videvši dokaz sveštenikove ljubavi, ona odjednom izgubi sva topla osećanja prema njemu, a strast koja ju je pre toga dugo obuzimala, iznenada postade bezbojna prikaza.

Kada je Veliki sveštenik došao hramljući i oslanjajući se na štap u prestonicu, on je bio potpuno zaboravio na svoju fizičku iscrpljenost. Potajno, uvukao se u vrt rezidencije Velike carske konkubine u kvartu Kjogoku i stajao tamo posmatrajući zgradu. Iza tih zastora, mislio je, sedeo je niko drugi nego dama koju je voleo.

Sada, kada je njegov zanos bio dobio čistu, bezgrešnu formu, budući svet ponovo poče da privlači Velikog sveštenika. Nikada mu pre toga *Zemlja čistote* nije izgledala tako jasna, tako snažno ocrтana u njegovoј mašti, pa njegova čežnja za nirvanom postade skoro senzualna. Ostalo mu je bilo samo da ode i formalno se susretne sa Velikom carskom konkubinom, izjavi joj ljubav i time se oslobođi stega koje su ga vezivale za ovaj svet, odvajajući ga od mogućnosti da stigne u *Zemlju čistote*. Samo mu je to bilo ostalo da uradi.

Jedva je stajao i sve ga je bolelo dok se oslanjao na štap u uglu vrta. Sjajni zraci majskog sunca probijali su se kroz lišće i pekli njegovu obrijanu glavu. Nekoliko puta već je osetio da gubi svest i, da nije bilo štapa, on bi sigurno već bio na zemlji. Kada bi dama njegovog srca shvatila situaciju i pozvala ga formalno unutra, sve je moglo da se veoma brzo zavrши. Veliki sveštenik je čekao. Čekao je i podupirao svoje iscrpljeno telo štapom. Ali, večernji oblaci polako prekriše sunce, sumrak pade, a još nije bilo glasa od Velike carske konkubine.

Ona, naravno, nije mogla ni da pomisli da sveštenik, čekajući nju i gledajući nju, ustvari čeka i misli na *Zemlju čistote*. Povremeno bi pogledala kroz zastore i uvek ga ugledala kako u istom položaju, nepomičan, stoji u uglu vrta. Već su počela da se pale i večernja svetla, ali sveštenik je još bio tamo.

Velika carska konkubina se uplaši. Osetila je iznenada da ono što vidi u vrtu može da bude inkarnacija onoga što se zvalo „duboka obmana” i o čemu je čitala u svetim sutrama. Poče da drhti u strahu da bi mogla da padne direktno u Pakao. Sada, kada je na stranputicu odvukla sveštenika tako velikih vrlina, morala je da zna da *Zemlja čistote* ne može da je čeka, već da su za nju spremne dubine Pakla, o čijim grozotama je mnogo puta detaljno slušala i ona i svi u njenoj okolini. Uzvišena ljubav, o kojoj je bila sanjala, bila je nestala, a sada joj je sve više bilo jasno da je njen ljubav ništa drugo nego propast za nju samu. Dok je Veliki sveštenik nju gledao kao na put do *Zemlje čistote*, za nju prisustvo sveštenika postade put ka strašnim oblastima Pakla.

Ali, ta plemenita gospa iz kvarta Kjogoku beše suviše ponosna da bi podlegla svojim strahovima bez borbe, pa ona upregnu sve snage svoje snažne volje. Veliki sveštenik će, mislila je, pasti od iznemoglosti ranije ili kasnije. Pogledala bi povremeno, očekujući da će ga videti kako leži na zemlji, ali, na njeno zaprepašćenje, on je i dalje stajao nepomičan i prav. Noć pade, a na mesečini sveštenikova pojava poče da liči na gomilu kao kreda belih kostiju.

Dama od straha nije mogla da spava. Više nije smela ni da gleda kroz zastore i okrenula je leđa vrtu, ali je sve vreme na telu osećala bol od pogleda kojim ju je probadao sveštenik.

Ona je bila svesna da nije bila u pitanju obična ljubav. Od straha da bude voljena, od straha da ne propadne u Pakao, Velika carska konkubina još snažnije poče da se moli da dospe u *Zemlju čistote*. Ona se molila za *Zemlju čistote*, ali to nije bila budistička *Zemlja čistote*, već neka zemlja koja je bila samo njena, *Zemlja čistote* koju je ona gajila duboko u srcu i pokušavala da je neoštećenu sačuva. To je bila *Zemlja čistote*, koja je bila drugačija od one kojoj je težio sveštenik i nije imala nikakve veze sa njegovom ljubavlju prema njoj. Pomišljala je, čak, da ako je nekome ikada pomene, da će ta njena *Zemlja čistote* nestati odmah i raspasti se, kao da nikada nije postojala.

„Sveštenikova ljubav”, govorila je ona sebi, „nema nikakve veze sa mnom”. To je bio jednostrani čin, u kome njena osećanja nisu uopšte učestvovala, pa nije bilo razloga da bude osujećena u želji da bude primljena u svoju *Zemlju čistote*. Čak i da stari sveštenik padne i umre, to je neće mnogo pogoditi, jer nema veze sa njom, pomislila je u jednom trenutku. Ali, kada noć još više pade i vazduh postade hladniji, samopouzdanje poče da je napušta.

Sveštenik je i dalje stajao u vrtu, a kad oblaci sakriše mesec, on poče da liči na staro kvrgavo drvo.

„Ona prilika tamo napolju nema nikakve veze sa mnom”, mislila je konkubina, potpuno van sebe od jeda, dok su joj te reči odjekivale u srcu. „Zašto je, nebesa, to sve uopšte moralo da mi se desi?!”

U tom trenutku Velika carska konkubina iznada kao da zaboravi na sopstvenu veliku lepotu, ili, bilo bi bolje reći da je nateralala sebe da je zaboravi.

Dođe jutro i beli tragovi počeše da prosecaju noćnu tminu, a sveštenikova pojava

ukaza se u jutarnjem praskozorju. Stajao je i dalje na istom mestu.

Velika carska konkubina oseti da je poražena. Ona pozva sluškinju i reče joj da pozove sveštenika da priđe njenoj rezidenciji i klekne napolju pred zastorima njene odaje.

Veliki sveštenik bio je već potpuno onemoćao, na samoj ivici trenutka u kome bi njegovo telo jednostavno moglo da se raspade. Da ga je neko pitao, on ne bi znao da odgovori da li tu стоји čekajući na Veliku carsku konkubinu ili na budući svet. Pa, kada vide priliku služavke koja mu se približava kroz vrt, nije bio svestan da je trenutak koji je iščekivao konačno došao.

Služavka mu prenese gospodaričinu poruku, a, kad je završila, sveštenik ispusti samrtni, neljudski krik. Služavka pokuša da ga uhvati za ruku i povede, ali on izvuče svoju šaku iz njene i kreće neverovatno čvrstim oštrim koracima prema rezidenciji.

Sa druge strane zastora bila je tama i konkubina nije mogla da se vidi. Sveštenik kleče i, pokrivajući rukama lice, poče da jeca. Dugo je ostao u tom položaju, dok mu se telo grčevito treslo.

Onda, dok zora još ne beše kako treba syanula, bela nežna ženska ruka se promoli iza spuštenog zastora. Sveštenik je uhvati i prinese licu, pritiskajući je na svoje čelo i obraze.

Velika carska konkubina oseti hladni dodir sveštenikove ruke, ali i rosu koja se bila ugrejala na njegovom licu. Onda njenu ruku obliše njegove tople suze. Dok su bledi zraci jutarnjeg sunca počeli da prodiru iza njenog zastora, konkubinina snažna vera ubedi je da ruka koja drži njenu u svojoj ne pripada nikome drugome nego Budi.

Onda, neverovatna vizija obuze devojčino srce: smaragdno tlo *Zemlje čistote*, milioni kula ukrašenih sa sedam dragulja, anđeli koji sviraju prelepnu muziku, zlatni ribnjaci zatruti srebrnim peskom, blistavi lotosovi cvetovi i ti preslatki glasovi Kalavinki - sve to bilo je živo pred njom. Ako je ovo način da dostigne *Zemlju čistote*, mislila je, zašto da ne prihvati sveštenikovu ljubav?

Čekala je nestrpljivo da čovek sa Budinim šakama zatraži od nje da podigne zastor koji ih je razdvajao. Očekivala je da će on to reći i da će ona podići zastor, da bi se njen neverovatno lepo telo najzad pojavilo pred njim, kao onoga dana na obali jezera Šiga, a ona

će ga onda pozvati da uđe kod nje unutra.

Velika carska konkubina je čekala.

Ali, Veliki sveštenik iz hrama Šiga nije rekao ni reč. Nije od nje tražio ništa. Posle izvesnog vremena njegove stare ruke popustiše stisak i konkubinina snežnobela ruka bi ostavljena da leži sama na jutarnjem suncu. Sveštenik ustade i ode, a srce Velike carske konkubine se sledi.

Nekoliko dana posle toga, do dvora stiže vest da je Veliki sveštenik iz hrama Šiga dostigao prosvetljenje i da je njegov duh oslobođen u njegovoј ćeliji u manastiru. Kada je to čula, Velika carska konkubina iz kvarta Kjogoku poče da kaligrafskim znacima prepisuje sutre na svicima papira, da prepisuje sutre jednu za drugom. Bez prestanka.

PATRIOTIZAM

Jedanaeste godine ere Šjova (1936),⁶ dvadeset osmog februara (trećeg dana Februarskog incidenta),⁷ duboko pogoden što su njegove najbliže kolege bile sa buntovnicima od samog početka i ozlojeđen što su se carske trupe pripremale da napadnu carske trupe, poručnik Šindži Takejama, oficir pešadijskog puka Carske garde, uzeo je oficirski mač i ceremonijalno se rasporio u sobi veličine osam đoa⁸ u svojoj kući u šestom bloku Aobačo u kvartu Jocuja. Sa njime se ubila i njegova žena Reiko, koja je, zarivši bodež u grlo, pratila muža u smrt. Poručnikovo oproštajno pismo sadržavalo je samo jednu rečenicu: „Živele carske trupe!” U ženinom pismu je, posle izvinjenja roditeljima za nedosledno ponašanje deteta koje odlazi u grob pre roditelja, između ostalog bilo zabeleženo: „Dan koji je suđen vojnikovoj ženi došao je...” Poslednji trenuci hrabrog muža i žene behu takvi da bi i demone rasplakali. Treba reći da je mužu bilo trideset, a ženi dvadeset tri godine, a beše prošlo samo pola godine od njihovog venčanja.

II

Oni koji su bili na venčanju poručnika Takejame, ili oni koji bi videli venčanu sliku

6 Godine ere Šjova računaju se od stupanja na vlast do smrti cara Hirohita (1926-1989). Car Hirohito se posmrtno naziva Car Šjova.

7 Februarski incident je naziv za pobunu japanskih oficira 26. februara 1936. godine, u pokušaju da se caru vrati apsolutna vlast i Japanu „njegova izgubljena čast.” Oko 1500 pobunjenih vojnika, predvođenih mlađim oficirima, zauzeli su zgradu parlamenta, sedišta vojske i policije i ubili ministra finansija Takahašiju, čuvara državnog pečata Saitou i generala Vatanabea. Napali su i rezidenciju premijera Okade, ali je premijer uspeo da pobegne, jer su pobunjenici greškom ubili njegovog zeta. Napadnuto je i ranjeno više drugih državnih funkcionera. Pobunjenici su govorili da sve što rade je u ime cara, pa su u početku uživali simpatije dela visokih oficira, ali, kada je car Hirohito, šokiran ubistvima svojih bliskih savetnika i saradnika u vladu, 28. februara izdao naređenje da se pobuna uguši, podrške pobunjenicima su prestale. Kada se čulo za carevo naređenje, većina pobunjenih vojnika se predala, a dva mlađa oficira među vođama pobune izvršila su harakiri.

8 Đo ($90 \sim 180\text{ cm}$) je japanska mera za površinu poda. Pod u japanskoj kući prekriven je ramovima u obliku pravougaonika standardne veličine na kojima je razapeta tanko pletena bambusova asura (*tatami*). Prema dimenzijama *tatamija* grade se i prostorije u japanskim kućama.

mlade i mladoženje, uzvikivali su od divljenja gledajući lepi par. Veličanstven u službenoj uniformi, poručnik je u levoj ruci stezao mač, u desnoj držao šapku i sa izrazom snage i muškosti zaštitnički stajao pored mlade. Bilo je nečeg snažnog u izrazu njegovog lica; tamne obrve i širom otvorene krupne oči izražavale su čistotu i samouverenost mladosti.

Za lepotu mlade u beloj gornjoj haljini nije bilo dostoјnog poređenja. U okruglim očima, između mekih obrva, u finom obliku nosa i u punim usnama, bilo je istovremeno čulnosti i prefinjenosti. Jednom rukom, koja je stidljivo izvirivala iz rukava gornje haljine, držala je lepezu, a vrhovi prstiju, nežno sastavljeni, behu kao populci bele rade.

Posle njihovog samoubistva, ljudi bi gledajući sliku mladog para tužno primetili da suviše često prokletstvo leži na takvim, naizgled, besprekornim parovima. Možda je to bila samo uobrazilja, ali gledajući sliku posle tragedije, izgledalo je da su dvoje mlađih, stojeći ispred zlatnog zastora, oboje zurili sa istom vedrinom u smrt koja je bila pred njima.

* * *

Uz pomoć svog kuma natporučnika Ozekija, smestili su se u novom domu u Aobaćou u Jocuji. Taj njihov novi dom beše mala stara trosobna kuća sa bašticom pozadi. Pošto u prizemlju, u sobama od šest i četiri i po đoa, nije bilo dovoljno sunca, sobu od osam đoa upotrebljavali su i kao spavaću i sobu za primanje. Pošto nisu imali služavku, kada bi muž bio odsutan, Reiko je ostajala sama.

Kako je u zemlji bilo vanredno stanje, bračnog putovanja nije bilo. Prvu noć posle venčanja mладenci su proveli u toj kući. Pre nego što su legli, Šindži joj je, sedeći uspravno na podu i položivši vojnički mač ispred sebe, održao lekciju. Žena koja se uda za vojnika treba da bude svesna da muževljeva smrt može da usledi svakog časa. Može to da se desi sutra, možda prekosutra. Ma kada se to desilo - pitao je - da li je spremna da je prihvati?

Reiko je ustala, otvorila fioku na komodi i odande izvadila ono što je smatrala svojom najvećom dragocenošću - bodež koji joj je dala majka.⁹ Sela je ponovo bez reči i spustila

⁹ Majka je nevesti, koja ide u muževljevu kuću, davala bodež kojim je trebalo da se ubije, ako na bilo koji način osramoti ime porodice, ili ako muž poželi da je iz bilo kog razloga vrati roditeljima.

bodež na pod isto onako kao što je njen muž spustio mač. Razumeli su se odmah bez ijedne reči i poručnik nikada više nije pokušao da proverava odlučnost svoje žene.

Prvih nekoliko meseci braka Reikina lepota bila je sve veća i sve blistavija, sijajući mirno kao mesec posle kiše. A pošto su oboje imali mlada krepka tela, njihov odnos je bio strastven. I to se nije događalo samo noću. Mnogo puta, vraćajući se kući pravo sa vežbanja i ne želeći da gubi vreme čak ni da bi skinuo blatom ulepljenu uniformu, poručnik je gurao svoju ženu na pod odmah, čim bi ušao u kuću. Ni Reiko nije bila manje vatrena i samo mesec dana posle prve bračne noći ona je saznala šta je sreća. Videvši to, poručnik je bio vrlo zadovoljan.

Reikino telo beše čisto i belo, a njene nabujale dojke pružale su čvrst i odlučan otpor. Ali, kada bi već popustile, te dojke behu štedre u svojoj prisnoj i privlačnoj toplosti. Čak i u postelji ovo dvoje su bili strahovito, čak jezivo ozbiljni. Usred divlje i opojne strasti njihova srca behu staložena i uzdržana.

Preko dana, u kratkim predasima u toku vežbi, poručnik je mislio o ženi, a Reiko, celog dana sama u kući, sećala se lika svog muža. Čak i kada nisu bili zajedno bilo im je potrebno samo da pogledaju venčanu sliku i da se ponovo uvere u svoju sreću. Reiko se, čak, nimalo nije čudila što je čovek, koji joj je do pre nekoliko meseci bio potpuno nepoznat, mogao da postane sunce oko koga se okretao ceo njen svet.

Sve ovo imalo je moralnu podlogu i bilo je u skladu sa Obrazovnim ediktom¹⁰ koji je propisivao da „muž i žena treba da se slažu”. Nikada se Reiko nije usprotivila mužu, niti je poručnik ikada imao razloga da ukori ženu. Na kućnom oltaru je, pored pločice sa zapisom iz velikog svetilišta Ise, stajala fotografija njihovih carskih veličanstava i svako jutro, pre nego što bi krenuo na dužnost, poručnik bi zajedno sa ženom zastajao na tom posvećenom mestu i oboje bi se duboko poklonili. U obrednoj posudi¹¹ Reiko je uvek menjala vodu, a sveta grančica sakakija¹² bila je uvek sveža i zelena. Živeli su svoje živote pod dostojanstvenom zaštitom bogova i bili ispunjeni velikom srećom od koje je drhtao svaki delić njihovih tela.

10 Edikt o obrazovanju izdao je car Mucuhito (posmrtno Meidi) 1890. godine. U njemu su propisane norme ponašanja u porodici i društvu.

11 Svetilište Ise je najstariji hram stare vere *shinto* u Japanu. Pločica iz svetilišta i posuda u kojoj uvek ima vode kao ponuda bogovima, deo je kućnog oltara pred kojim se svakodnevno izvode rituali u japanskoj kući.

12 Vrsta vrbe, smatra se svetim drvetom u Japanu.

III

Iako je rezidencija čuvara državnog pečata Saitoa bila u blizini, nijedno od ovo dvoje nije čulo pucnjavu ujutru dvadeset šestog februara. Tek kada se tragični događaj, koji je trajao samo desetak minuta, završio, truba koja je pozivala na zbor u mračno snežno jutro uznemirila je poručnikov san. Skočivši iz postelje, bez reči oblačeći uniformu i opasujući mač koji mu je dodala žena, poručnik je istrčao na snegom pokrivenе ulice u još mračno jutro. I nije se vratio kući do večeri dvadeset osmog.

Reiko je tek kasnije, iz vesti sa radija, saznala prave razmere ove iznenadne erupcije nasilja. Sledeća dva dana provela je potpuno sama, u miru i iza zaključanih vrata.

Kada je bez reči istrčao iz kuće tog snežnog jutra, Reiko je na poručnikovom licu videla njegovu rešenost da umre. A ako joj se muž uopšte ne vrati, već je bila donela odluku da umre i ona. Polako je počela da vadi svoje stvari i da ih ređa okolo.

Svečana kimona¹³ je odabrala za poklone priateljicama iz školskih dana čija je imena i adrese ispisala na debelom papiru u koji ih je, svaki posebno, zavila. Pošto ju je muž stalno primoravao da ne misli na sutrašnjicu, Reiko nije čak ni pisala dnevnik, pa joj je sada bilo uskraćeno zadovoljstvo koje bi mogla da ima ponovo čitajući zapise o sreći koju je upoznala poslednjih nekoliko meseci i kada bi ga lagano, list po list, predavala vatri. Na radiju je poređala figurice od porcelana: psa, zeca, vevericu, medveda i lisicu, a pored njih jednu vazu i krčag. To beše jedina Reikina kolekcija i, kako je pomislila, teško da će neko takve stvari primiti kao oproštajni poklon. Niti bi, opet, bilo prikladno zatražiti da joj ih stave u mrtvački kovčeg. Dok su joj te misli prolazile kroz glavu, Reiki se učini da su izrazi na licima životinja postali puni očaja i bespomoćnosti.

Reiko uze vevericu u ruku i zagleda se u nju. I onda, misli joj skrenuše daleko van sfere tih detinjastih osećanja. Zurila je u daljinu, negde gde su svetli kao sunce bili principi koje je otelovljavao njen muž. Bila je spremna i sa radošću je očekivala da do uništenja bude

¹³ Kimono na japanskom znači odeća. Liči na dugi ogrtač sa širokim rukavima. Ženski kimono obično je ukrašen vezom. Svečani kimono se obično pravi od najlepše svile.

odvučena tim sunčanim kolima, ali sada, u tih nekoliko trenutaka samoće, dozvolila je sebi luksuz da uživa u nevinoj privrženosti sitnicama. Bila je ipak svesna da je vreme kada je volela te stvari već daleka prošlost. Sada, ona je volela samo uspomenu na vreme kada ih je volela. Njihovo mesto u njenom srcu beše već zamenjeno mnogo jačom strašcu, mnogo mahnitijom srećom... Jer Reiko nikada - čak ni u sebi - nije o tim uzvišenijim radostima puti mislila kao o običnom zadovoljstvu. Februarska hladnoća i ledeni dodir porcelanske veverice ukočili su Reikine tanke prste, ali i pored toga u nogama, ispod šara koje su se ravnomerno ponavljale na njenom svilenom kimunu, ona je, dok je razmišljala o snažnom poručnikovom zagrljaju, osećala toplu vlažnu put koja je mogla da rastapa i snegove.

Ni najmanje se nije plašila smrti koja je lebdela u njenim mislima i, dok je čekala sama kod kuće, Reiko je jednostavno verovala da bilo šta da je njen muž osećao ili mislio u tom trenutku, njegove boli i brige, da je to sigurno vodi - baš kao i snage u njegovom telu - u sigurnu dobrodošlu smrt. Osetila je da telo može da joj se sa lakoćom istopi i pretvori u najobičniju česticu muževljevih misli.

Slušajući česte vesti na radiju čula je kako se među onima koji su se pobunili pominju imena nekolicine muževljevih kolega. To su bile vesti smrti. Pomno je pratila razvoj događaja i, dok je sve manje bilo nade da se incident mirno okonča, zabrinuto je mislila zašto car ne interveniše i uviđala kako ono, što je u početku bilo pokret da se naciјi vrati ponos, lagano prerasta u nešto što je nosilo sramotni žig pobune. Iz puka nije bilo nikakvih vesti. Činilo se da u svakom trenutku mogu da počnu borbe na gradskim ulicama na kojima je još bilo ostataka snega.

Pred zalazak sunca dvadeset osmog februara Reiko uplašena začu besno lupanje na ulaznim vratima. Potrčala je niz stepenice i dok je drhtavim prstima pokušavala da povuče zasun, prilika koja se nejasno videla kroz debelo mutno staklo nije davala glasa od sebe. Reiko je znala da je to njen muž. Nikada reza nije toliko čvrsto bila zaglavljena, opirala se i vrata nikako nisu mogla da se otvore.

I dok još nije bila svesna kako je uspela da otvorи vrata - pred njom je stajao poručnik, njen muž, na betonskom podu u kabanici kaki boje i čizmama punim blatnjavog snega sa ulice. Zatvorivši vrata za sobom spustio je rezu, a da Reiki ne bi jasno zbog čega.

„Dobrodošao kući.”

Reiko se duboko poklonila, ali joj muž ništa nije odgovorio. I kada je već otpasao mač i počeo da skida kabanicu, Reiko je stala iza njega da mu pomogne. Kabanica je bila hladna i vlažna i beše izgubila miris konja koji se obično širio kada je bila izložena suncu. Učinila joj se neobično teška dok joj je ležala na ruci. Okačila ju je na vešalicu i, zavivši mač i opasač u rukave svoga kimona, ona sačeka da muž izuje čizme i uđe za njim u dnevnu sobu, prostoriju od šest đoa u prizemlju.

Na jasnoj svetlosti lampe lice njenog muža, obrasio već prilično gustom bradom, bilo je gotovo do neprepoznatljivosti bledo i mršavo. Obrazi mu bejahu upali - više nisu bili onako sjajni i zategnuti. Kada je bio u uobičajenom dobrom raspoloženju on bi se presvlačio i terao je da mu odmah doneće večeru, ali sada je samo seo pored stola još u uniformi dok mu je glava snuždeno klonula. Reiko se uzdržala da ga ne zapita da li da spremi večeru. Posle izvesnog vremena poručnik je progovorio.

„Ništa nisam znao. Nisu me zvali da im se pridružim. Valjda zato što sam se skoro oženio. I Kano i Honma i Jamagući.”

Reiko se za trenutak setila lica mladih uvek raspoloženih oficira, prijatelja njenog muža, koji su im često dolazili u kuću.

„Sutra će verovatno stići Carsko naređenje. Mislim da će ih proglašiti pobunjenicima. I ja ću komandovati jedinicom koja će imati nalog da ih napadne... Ne mogu to da uradim. Nemogućno je učiniti tako nešto.”

Nastavio je: „Oslobodili su me večeras dužnosti i dozvolili mi da ovu noć provedem kod kuće. A sutra ujutru moram da odem i da ih napadnem. Ne mogu da to učinim, Reiko!”

Reiko je sedela ispravljenog tela i spuštenog pogleda. Bilo joj je jasno da njen muž govori o smrti. Poručnik je već bio odlučio. Svaka reč, duboko ukorenjena u smrti, jasno se videla i razumela, postavljena ispred te tamne i nepomične pozadine. Iako je poručnik govorio kao da je u dilemi, više nije bilo mesta neodlučnosti.

U tišini koja je ležala među njima bilo je čak jasnoće, kao što je jasan i bistar potok koji hrane snegovi koji se tope. Dok je sedeo u kući posle dvodnevnih iskušenja i gledao lice svoje lepe žene, poručnik po prvi put oseti pravu smirenost. Jer odjednom je shvatio, iako Reiko ništa nije rekla, da ona zna da iza njegovih reči stoji već doneta odluka.

„Dobro...”, rekao je poručnik a oči su mu se široko otvorile i uprkos umoru koji je osećao, pogled mu je bio snažan i jasan. On prvi put te večeri pogleda u oči svoju ženu i reče: „Večeras ču da rasporim stomak”.

Reiko nije ni trepnula. Njene okrugle oči odavalo su takvu napetost, tako nategnutu kao zvono što odzvanja.

„Spremna sam”, rekla je ona, „i tražim dozvolu da idem s tobom”.

Poručnik je bio skoro hipnotisan snagom tih očiju. Njegove reči potekle su lako i brzo, kao monolog čoveka u delirijumu, i nikako ni sam nije mogao da shvati kako tako običnim rečima može da se nekome da dozvola u situaciji koja je ozbiljna kao ova.

„Dobro, idemo zajedno. Ali želim da mi budeš svedok pre toga, svedok moga samoubistva. U redu?”

Kako je to izrekao, bujica sreće iznenada nagrnu iz njihovih srca. Reiko je bila duboko dirnuta poverenjem koje joj je poklonio muž. Ma šta da se desilo, za poručnika beše važno da ne bude nepravilnosti u njegovoј smrti. Zbog toga mu je bio potreban svedok.

Činjenica da je za svedoka izabrao svoju ženu, bio je jedan od simbola tog poverenja. Drugi, još značajniji simbol, bilo je to što on, iako se zavetovao da umru zajedno, nije tražio da najpre ubije ženu; on je odlagao njenu smrt do vremena kada više neće biti u stanju da se uveri u nju. Da je poručnik bio sumnjičavi muž on bi, nesumnjivo, kao obično u takvim samoubistvima, najpre ubio ženu pa sebe.

Kada je Reiko rekla: „Tražim dozvolu da idem s tobom”, poručnik to oseti kao poslednji plod obrazovanja koje je sam pružio ženi, počevši od prve bračne noći, što ju je naučilo da, kada dođe taj trenutak, kaže ono što je neophodno reći, bez ikakve senke oklevanja. Ovo je laskalo poručnikovom mišljenju o sebi kao samopouzdanom čoveku. On nije bio toliko romantičan ni tašt da pomisli da je te reči izgovorila spontano, iz ljubavi prema mužu.

Sa srećom koja je obilno izvirala u njihovim srcima nasmešili su se jedno na drugo, a Reiko pomisli da sve izgleda kao da se vratila njihova prva bračna noć. Pred njenim očima nije bilo ni bola ni smrti i učinilo joj se kao da vidi kako se ogromno beskrajno prostranstvo otvara pred njom.

„Voda je topla, hoćeš li sada da se okupaš?”

„Daa, da...”

„A večera?”

Ove reči behu izgovorene tako, takvim prisnim tonom, da poručniku, za samo deo sekunde, pade na um da je sve ovo obična halucinacija.

„Mislim da nam večera neće biti potrebna, ali mogla bi da zatrepeš malo sakea.”

„Dobro.”

Namerno ostavljena otvorena fioka komode iz koje je Reiko izvadila muževljev kuéni ogrtač¹⁴ pripremajući ga kada bude izašao iz kupatila, privukla je poručnikovu pažnju. Ustao je, došao do komode i pogledao unutra. Čitao je jedno po jedno ime ispisano na naslaganim paketima sa poklonima za prijateljice. Poručnika ne naljuti uopšte ova otvorena demonstracija herojske rešenosti njegove žene, već mu srce bi ispunjeno nežnošću. I ponašajući se kao muž kome žena detinjasto pokazuje ono što je kupila u gradu, poručnik joj pride obgrlivši je s leđa i poljubi je u vrat.

Reiko je osetila kako je po vratu grebe poručnikova neobrijana brada. To osećanje, da nije samo obična stvar među tolikim stvarima na svetu, bilo je za Reiko sve, ali sada, kada je uskoro trebalo da nestane zauvek, imalo je sasvim nepoznatu svežinu. Svaki trenutak je dobijao svoju vitalnu snagu i osećaji u svakom deliću njenog tela bili su ponovo probuđeni. Odgovarajući na muževljevo milovanje, Reiko se podigla na prste omogućavajući tako da život prostruji kroz celo njeno telo.

„Najpre kupanje, pa kad zatrepeš sake, pripremi postelju na spratu, hoćeš li?” Poručnik je šaputao sve ovo ženi na uho, a Reiko je bez reči klimnula glavom. Zbacivši uniformu, poručnik ode u kupatilo. A Reiko, slušajući pljuskanje vode, poče u dnevnoj sobi da priprema mangal da na njemu zatrepe sake.

Posle toga, uvezši muževljev ogrtač, pojas i donje rublje, Reiko ode u kupatilo da ga pita kakva je voda. U oblacima magle vodene pare na podu je prekrštenih nogu sedeо

¹⁴ Jukata - ogrtač od lakog pamučnog materijala, neka vrsta penjoara, koju Evropljani obično pogrešno nazivaju kimono.

poručnik i brijao se.¹⁵ Mogla je da nazre talasasto kretanje mišića na njegovim vlažnim snažnim leđima dok je pokretao ruke.

Ništa nije ukazivalo da se nešto posebno dešava. Reiko je radila svoj uobičajeni posao i pripremala od ostataka hrane meze koje će jesti uz rakiju. Ruke joj nisu drhtale. Čak joj je sve polazilo za rukom mnogo bolje nego obično. S vremena na vreme, istina, osetila bi bolno i snažno kucanje srca duboko u grudima, koje se, kao svetlost iz daljine, iznenada pojačavalo i onda ponovo nestajalo. Brijući se u kupatilu, poručnik je najzad osetio kako mu iz tela, kao da je izlečen, nestaje beznadežni umor koji je osećao posle dana neodlučnosti i, uprkos smrti koja je stajala pred njim, ispunjava ga ugodnim iščekivanjem. Do njega su nejasno dopirali zvuci uobičajenih poslova koje je žena obavljala. Zdrava fizička žudnja, potiskivana tokom dva dana, ponovo se pojavljivala.

Poručnik je bio uveren da nije bilo ničega nečistog u sreći koju su njih dvoje osetili kada su odlučili da umru. Oboje su u tom trenutku, mada, naravno, ne sasvim svesno i jasno, osetili da su ona njihova normalna zadovoljstva koja su imali samo za sebe ponovo pod zaštitom pravičnosti i Sвете sile i da su potpuno i nepobitno moralna. Gledajući jedno drugom u oči i otkrivajući u njima časnu smrt, osetili su se ponovo sigurni iza čeličnih zidova

koje нико nije mogao da uništi i zaštičeni neprobojnjim oklopom lepote i istine. I zato, daleko od mogućnosti da vidi bilo kakvu nelogičnost ili konflikt između bujanja svoga tela i iskrenosti svoga patriotizma, poručnik je čak počeo da o tim stvarima razmišlja kao o jednoj jedinoj.

Približivši lice sasvim uz tamno, polurazbijeno i zamagljeno ogledalo na zidu, poručnik se brijao sa velikom pažnjom. To će biti njegovo samrtno lice, i ne sme da bude nikakvih ružnih ostataka nemarnosti. Lepo izbrijano lice zasija ponovo mladalačkim sjajem i izgledalo je kao da obasjava tamu ogledala. Čak je osetio da ima neke otmenosti u povezanosti tog svetlog zdravog lica sa smrću.

Ono će, baš ovakvo kakvim ga sada vidi, biti njegovo samrtno lice. Ono je, u stvari, već bilo odvojeno; nije više bilo njegova privatna stvar već je postalo bista iznad uspomene na mrtvog vojnika. Pokušao je da zatvorí oči i sve je najednom bilo zavijeno u tamu, i on više nije bio biće koje gleda i živi.

¹⁵ Japanci se kupaju tako što se iz kade u kojoj se nalazi vrela voda pljuskaju, sedeći ili na klupici ili na podu. U kadu ulaze tek kad su dovoljno čisti, samo da se relaksiraju.

Izašavši iz kupatila, sa tragovima brijanja koji su ovde-onde izbijali u obliku crvenih i modrih pečata na glatkim obrazima, poručnik sede pored već dobro razgorenog mangala. Primetio je da je Reiko, iako je do tada imala mnogo posla, uspela i da ulepša lice. Lice joj beše veselo, a usne vlažne i nije bilo nigde tuge. Videvši ovu crtlu strastvene prirode svoje mlade žene, on shvati da je izabrao ženu koju je trebalo da izabere.

Ispivši čašu sakea on ponudi i Reiko. Reiko do tada nikad nije pila, ali sada je prihvatile bez oklevanja i stidljivo nasula i sebi.

„Dodji ovamo”, reče poručnik.

Reiko mu se primakla i naslonila na krilo, a on ju je zagrljio. Grudi su joj se nadimale dok su se u njima mešali tuga, sreća i jaki sake, i izazivali u njoj snažnu reakciju. Poručnik je pogleda. To je poslednje lice koje gleda na ovome svetu, poslednji put gleda lice svoje žene. Očima putnika koji se oprاشta od predivnih vidika koje više neće ugledati, poručnik je pomno ispitivao njeno lice. Bilo je to lice koje je beskrajno dugo mogao da gleda. Njegove crte bile su obične, ali ne i hladne, a usne čvrsto stisnute. Poručnik je spontano poljubi. Iako joj se nijedna crta nije pomerila niti se začuo jecaj, on je iznenada primetio kako ispod spuštenih trepavica bujaju suze i prelivaju se kao sjajni potok.

Kad joj je malo kasnije poručnik predložio da pređu u gornju sobu, žena mu reče da će doći kada se i ona okupa.

Popevši se sam uz stepenice do spavaće sobe u kojoj već beše toplo od gasne grejalice, poručnik se izvali na posteljinu raširenih ruku i nogu. Vreme dok je čekao ženu ne beše ni kraće ni duže nego što je bilo obično.

Stavio je ruke na potiljak i zagledao se u tamnu tavanicu do koje nije dopirala svetlost stone lampe. Nije mu bilo jasno da li on to iščekuje smrt ili divlju ekstazu osećanja. Te dve stvari su se mešale kao da je objekat telesne želje bila baš sama smrt. Ali ma šta da je bilo, bilo je sigurno da poručnik nikada nije osetio slobodu kao tada.

Napolju se čuo zvuk automobila i škripanje guma koje su klizile po snegu. Zvuk njegove sirene odbijao se od zidova okolnih kuća... Dok je slušao te zvuke, osetio je kao da se njegova kuća izdiže kao usamljeno ostrvo u tom društvenom okeanu koji je napolju jurio za svojim svakodnevnim poslovima. Svugde oko njega, silna i bez reda, prostirala se zemlja

zbog koje je patio. On će umreti za nju. Ali, da li će ta velika zemlja, za koju se on žrtvuje toliko da će uništiti samog sebe, mariti imalo za to? Nije znao i to nije bilo važno. Njegovo bojno polje bez slave, bojno polje na kome niko nije mogao da ostvari vredna junačka dela, to behu prvi borbeni redovi duha.

Reikini koraci začuše se na stepeništu. Stare stepenice u toj staroj kući jako su škripale. Uvek je poručnik čekajući je u postelji čuo taj zvuk i on u njemu izazva prijatne uspomene. Pomislivši da ih više nikada neće čuti, usredsredio se i slušao ih, trudeći se da svaki delić trenutka tog dragocenog vremena bude ispunjen zvukom mekih koraka na škripavom stepeništu. Trenuci kao da su se pretvorili u dragulje koji su svetleli nekom unutarnjom iskričavom svetlošću.

Oko ogrtača Reiko beše opasana jednostavnim pojasmom¹⁶ čija crvena boja ne beše tako sjajna u tami i kada se poručnikova ruka pruži prema njemu, Reiko mu pomogne da ga odveže. Dok je još u ogrtaču stajala pred njim, poručnik sa obe strane zavuče ruke u otvore iza rukava nameravajući da je zagrli, ali kada su mu prsti dotakli njeno toplo telo i kad je ona rukama pritisnula njegove ruke pod svojim pazusima, celo telo poče odjednom da mu gori. Za samo nekoliko trenutaka njih dvoje su ležali goli pored užarene grejalice.

Nisu govorili ništa, ali njihova srca, njihova tela i užburkane grudi gorele su od saznanja da je to bio poslednji put. Kao da su reči „poslednji put” nevidljivom četkicom bile ispisane na svakom deliću njihovih tela.

Poručnik privuče ženu sebi i poče strasno da je ljubi. Dok su njihovi jezici ispitivali usta dotičući jedno drugom meku vlažnu unutrašnjost, oni su osećali kao da je još nepoznata agonija smrti prekalila njihova osećanja do snage užarenog čelika. Agonija koju još nisu znali, još daleki bolovi smrti, istančali su njihovo osećanje zadovoljstva.

„Ovo je poslednji put kako gledam twoje telo”, reče poručnik, „pusti me da ga lepo pogledam”. I onda iskrenu štitnik stone lampe tako da svetlost obasja punom snagom Reikino ispruženo telo. Reiko je ležala mirno zatvorenih očiju, dok je svetlost niske lampe otkrivala divne obline njenog belog tela. Poručnik, ne bez sebičnosti, uživao je u pomisli da nikada neće videti kako se ta lepota raspada u smrti.

Poručnik je puštao da mu se ovaj nezaboravni prizor zauvek ureže u pamćenje.

¹⁶ Pisac upotrebljava reč „Nagoja obi”, što označava vrstu jednostavnog uskog pojasa koji je počeo da se nosi u Nagoji.

Jednom rukom milovao joj je kosu, a drugom gladio divno lice ljubeći je tamo gde bi mu pogled pao. Tiha hladnoća visokog uskog čela, zatvorene oči dugih trepavica ispod slabo naglašenih obrva, lepo oblikovan nos, sjaj zuba koji su svetleli između punih lepih usana, meki obrazi i mala pametna brada... sve je to u poručnikovoj glavi postajalo vizija mrtvog bleštavog lica i on je neprestano pritiskao usne na njen beli vrat - mesto koje će Reiko uskoro udariti sopstvenom rukom - a grlo se blago crvenelo pod njegovim poljupcima. Vraćajući se na usta, blago je pritisnuo svoje usne na njene i pokretao ih je po Reikinim ritmično blagim kružnim pokretima, kao kad mali čamac kruži po vodi. A kad bi zatvorio oči, svet oko njega postajao je kolevka koja se ljudila.

Usne su mu verno išle tamo gde su ih vodile oči. Visoke nabujale dojke imale su na vrhu bradavice kao pupoljke divlje trešnje, koje su se stvrđnule kada se poručnikove usne zatvorile nad njima. Ruke su joj se blago povijale sužavajući se prema člancima i ne gubeći pritom svoju zaokrugljenost i simetriju, a na njima su bili i oni nežni prsti koji su držali lepezu na venčanju. Dok ih je poručnik ljubio, jedan po jedan prst povlačio se i odmicao od svoga suseda kao da se stidi... Prirodna udubina koja je ležala između grudi i stomaka nosila je u svojim crtama ne samo mekoću nego i elastičnu čvrstinu i dok je samo nagoveštavala bogate obline koje su se odatle širile prema bokovima, imala je sama po sebi izgled obuzdanosti i dobre discipline. Belina i bogatstvo stomaka i bokova bili su kao mleko koje se mrešta u punoj velikoj činiji, a nagla udubina osenčenog pupka mogla je da bude i sveži trag kapi kiše koja tek što beše pala. Tamo gde su senke bile gušće, dlake su bile bujnije, nežne i osetljive, i dok je uzbuđenje raslo u više ne pasivnom telu, nad tim delom lebdeo je miris, kao miomiris cveća, koji beše sve prodorniji.

Posle izvesnog vremena, Reiko je najzad progovorila drhtavim glasom:

„Pokaži mi... dozvoli i meni da još jedanput, poslednji put, dobro pogledam.“

Nikada ranije nije čuo iz usta svoje žene tako direktn i nedvosmislen zahtev. To je bilo nešto što je njena stidljivost želeta da krije do kraja, ali je iznenada raskinula sve veze uzdržljivosti koje su je vezivale. Poručnik je poslušno legao na leđa i predao se ženi. Ona okretno diže svoje belo, uzdrhtalo, telo i - goreći od nevine želje da užvratiti mužu ono što joj je pružio - položila je svoja dva bela prsta na poručnikove oči koje su zurile u nju i lagano ih sklopila.

Iznenada preplavljeni nežnošću, obraza zacrvenelih od vrtoglavе navale emocija, ona je obavila ruke oko poručnikove kratko ošišane kose. Čekinjaste dlake su joj bolno greble dojke, a veliki nos bio je hladan kada se zario u njeno meso. Ali dah mu je bio topao. Popuštajući malo zagrljaj ona se zagledala u muževno lice. Jake obrve, zatvorene oči, snažan nos, lepe usne čvrsto stisnute... plavičasti lepo izbrijani obrazi od kojih se odbijala svetlost i koji su lako svetlucali. Reiko je ljubila sve to jedno po jedno. Ljubila je široki vrat, jaka uzdignuta ramena, snažne grudi sa jednakim krugovima kao štitovima i crvenkastosmeđe bradavice. Iz pazuha, natkriljenih ramenima i grudima, iz prostora obraslog dlakom, dizao se sladak i melanholičan miris u kome beše neke arome mlade smrti. Poručnikova gola koža bila je užarena kao polje zrelog žita, a svugde su se isticali obli mišići koji su na stomaku okruživali mali nevini pupak. Gledajući taj mladalački čvrst stomak, stidljivo prekriven jakim dlakama, Reiko pomisli kako će uskoro taj stomak surovo biti rasečen mačem i položi glavu na njega plačući ožalošćeno i kupajući ga poljupcima. A poručnik, na dodir ženinih suza osetio se spremnim da izdrži hrabro i najgore muke koje ga očekuju.

Kakva su ushićenja njih dvoje doživeli posle ovakvih strasnih milovanja, može lako da se zamisli. Poručnik se podigao i slabo telо svoje žene, iscrpljeno tugom i suzama, uzeo u čvrst zagrljaj. Lica su im bila strasno pripojena; grudi mokre od znoja priljubljene; svaki delić dva mlada tela postao je toliko jedno da se činilo neverovatnim da će se ikad razdvojiti. Sa visina ponirali su u bezdane, a iz bezdana razvijali bi krila na kojima bi se ponovo vinuli u vrtoglavе visine. Poručnik je dahtao kao pukovski zastavnik na dugom maršu... I kako se jedan krug završavao, gotovo odmah rađao bi se novi talas strasti i oni bi se bez traga umora - jednim pokretom, bez daha - ponovo uzdizali do samog vrhunca.

IV

Kada je poručnik odlučio da prestane, to nije bilo zbog umora. Nije želeo da izgubi snagu koja mu je bila potrebna za samoubistvo a, s druge strane, bilo bi mu žao da prezasićenošću upropasti lepotu ovih poslednjih trenutaka.

Pošto je poručnik očigledno odlučio da prestane i Reiko je sa uobičajenom

pokornošću učinila što i on. Ležali su na leđima sa isprepletanim prstima i zurili u tamnu tavanicu. Soba je bila topla, pa čak ni kada je znoj prestao da im izbjija iz pora, nisu osetili hladnoću. Napolju, u tihoj noći, prestali su da se čuju zvuci automobila, čak ni buka vozova i tramvaja sa stanice Jocuja nije dopirala do njih. Pošto bi prvo odjekivali kroz deo grada opasan opkopom,¹⁷ počeli bi da se gube u parku obrasлом gustim drvećem, prema ulici koja je prolazila ispred palate Akasaka.¹⁸ Teško je bilo verovati da, u napetosti koja je obuzela ceo taj kvart, dve grupe carske vojske teško zavađene i razdvojene, stoje jedna prema drugoj spremne za bitku.

Osećajući topotu koja je još izbijala iz njihovih tela, dvoje mladih su ponovo u mislima prezivljavali slasti koje su osetili i sećali se svakog trenutka. Sećali su se ukusa poljubaca kojih se nikada nisu zasitili, dodira golih tela, svakog detalja vrtoglavih blaženstava. Ali iz tame tavanice pomaljalo se lice smrti. Ova zadovoljstva neće više nikada osetiti - to im je bilo poslednji put. U isto vreme oboje su shvatili da radost takvog intenziteta ne bi nikada više mogli da osete, čak i kada bi doživeli duboku starost.

Zadovoljstvo isprepletenosti prstiju uskoro će takođe nestati. Čak će im i šare na drvetu koje su sada gledali na plafonu biti oduzete. Osećali su kako ih smrt okružuje i sve im se više približava. Sada nema oklevanja. Moraju da nađu hrabrosti i sami dosegnu smrt.

„Dobro, hajde da se sada pripremimo”, reče poručnik. Ton odlučnosti u glasu bio je nedvosmislen, ali u isto vreme Reiko shvati da nikada glas njenog muža nije bio tako topao i nežan kao tada.

Čekalo ih je mnogo stvari da urade pošto ustanu. Poručnik, koji nikada do tada nije pomagao u nameštanju postelje, sada je veselo odgurnuo pomična vrata plakara, preneo sam duševe i smestio ih unutra. Reiko je ugasila gasnu grejalicu i sklonila stonu lampu. Dok je poručnik bio u kupatilu ona je sredila sobu očistivši je i obrisavši sve, i kada se ne bi obratila pažnja na sto od crvenkastog drveta, soba je izgledala kao prostorija za prijem, spremna za doček nekog važnog gosta.

„Ala se ovde pilo, zar ne? Sa Kanom, Honmom i Nogućijem...”

„Da, svi su oni voleli da popiju.”

17 *Jocuja* je jedan od tokijskih gradskih centara, a deo grada opasan opkopom je deo oko carske palate u Tokiju.

18 Javna zgrada u evropskom stilu, koja je sada rezidencija za strane državnike i druge ugledne goste u poseti Japanu.

„Uskoro ćemo ih ponovo videti na drugom svetu. Zadirkivaće me sigurno kada budu videli da sam poveo i tebe.“

Pošavši niz stepenište, poručnik se osvrnuo da pogleda tu tihu čistu sobu koja je sada bila jako osvetljena sijalicom sa tavanice. Kroz glavu su mu prolazile slike mladih oficira koji su tu pili, smejali se i bezazleno hvalisali. Nikada nije pomicao da će jednog dana u toj sobi rasporiti stomak.

U donjim dvema sobama mladi muž i žena počeše mirno i vedro sa pripremama. Poručnik je otišao u klozet, a onda u kupatilo da se opere. Za to vreme Reiko je sklonila razbacanu muževljevu odeću, odnela mu u kupatilo čistu uniformu i belu tkaninu za oko bedara, a onda izvadila papir i stavila na sto u dnevnoj sobi - za oproštajna pisma. Onda je skinula poklopac sa kutije za pisanje i počela da struže prah za mastilo.¹⁹ Već je bila odlučila šta će napisati u svom pismu.

Reiko je snažno pritisnula prstima pozlaćena slova na kamenu za mastilo i voda je u udubljenju iznenada postala crna kao da se po njoj raširio crni oblak. Ona je prestala da misli da su ti uvek ponavljeni pokreti: taj pritisak njenih prstiju, taj zvuk koji se pojavljivao i gubio, da je sve to bilo u stvari samo priprema za smrt. To je inače bila dužnost domaćice, obično ubijanje vremena, dok smrt jednom ne stane pred nju. Ali sada, kao da je iz sve lakših pokreta - dok je strugala kamen za mastilo o ploču - i iz mirisa istruganog praha, provejavala neka neizreciva tuga.

Uredno obučen, u uniformi koju je navukao na golo telo, poručnik je izašao iz kupatila. Bez reči je seo za sto, uspravan, uzeo četkicu i zagledao se neodlučno u hartiju ispred sebe.

Reiko je uzela beli svileni kimono i otišla u kupatilo. Kada se ponovo pojavila u dnevnoj sobi, odevena i sa lako našminkanim licem, oproštajna poruka je već bila stavljena na sto ispod lampe. Crnim debelim potezima četkice bilo je jednostavno napisano: „Živele carske trupe - poručnik Šindži Takejama.“

Dok je Reiko sedela preko puta i pisala svoju poruku, poručnik ju je u tišini posmatrao. Duboko ozbiljan, gledao je odmerene pokrete bledih prstiju koji su vukli četkicu.

¹⁹ Japanci za pisanje četkicom koriste tuš u čvrstom stanju koji istružu i rastvore u vodi neposredno pre pisanja.

Sa oproštajnim pismom u rukama, poručnikovim mačem zadenutim za pojas i Reikinim bodežom u rukavu belog kimona, njih dvoje stadoše pred kućni oltar i počeše tihu da se mole. Onda su ugasili sva svetla u prizemlju i dok su se penjali uz stepenice, poručnik se okrenuo prema lepoj u belo obučenoj prilici svoje žene, koja se spuštenih očiju penjala kao da izlazi iz tame koja je ostajala iza njih.

Oproštajna pisma stavili su u udubljenje u gornjoj sobi.²⁰ Nameravali su da najpre uklone kaligrafski natpis koji je tamo visio, ali pošto ga je ispisao njihov kum natporučnik Ozeki i pošto su u njegovom tekstu bila čak dva znaka koja su označavala iskrenost, ostavili su ga. I ako bude isprskan krvlju, osećali su da će natporučnik Ozeki razumeti.

Okrenut leđima udubljenju u zidu, poručnik je stavio mač ispred sebe i seo. Reiko je sela ispred njega na udaljenosti od jedne širine tatamija. Pošto joj je koža bila sasvim bela, ruž na njenim usnama činio ju je izuzetno zavodljivom. Preko tatamija koji ih je razdvajao zurili su neprestano jedno u drugo. Videvši poručnika kako kleći ispred nje sa mačem pred sobom, Reiko se seti njihove prve noći i obuze je tuga. Poručnik progovori promuklim glasom.

„Pošto nemam nikoga da mi pomogne²¹ moraću da duboko zarijem mač. Neće biti baš priyatno, ali nemoj da te uhvati panika. Smrt bilo koje vrste je teško posmatrati. Ne smeš da se obeshrabriš kada to vidiš, je l' to u redu?”

„U redu je”, potvrди Reiko i duboko se pokloni.

Gledajući vitku figuru svoje žene poručnik je osetio čudno zadovoljstvo. Ono što je nameravao da učini bilo je nešto van okvira porodičnih odnosa, njegova vojnička dužnost. Zato mu je bila potrebna odlučnost, isto kao i hrabrost u borbi. To beše smrt ne manje vredna od smrti u prvim borbenim redovima. On je sada nameravao da pokaže kako bi se vladao na bojnom polju.

Ova misao za trenutak odvede poručnika u čudne fantazije. Usamljena smrt na bojnom polju... smrt pred očima lepe žene... u smrti koja ga je iščekivala bile su obe ove dimenzije koje su se spajale u inače, nespojivo jedinstvo. To beše toliko slatko da se rečima

20 Tokonoma - udubljenje u zidu u japanskoj kući koje se smatra nekom vrstom kućnog oltara. U njemu je obično obešena slika ili kaligrafski natpis.

21 Po utvrđenoj ceremoniji samoubistva rasecanjem stomaka (harakiri), samoubica zaseče stomak na određen način, a asistent ili pomoćnik, koga obično bira među najboljim prijateljima, odseče mu glavu mačem.

nije moglo iskazati. Ovo mora da je najveći domet sreće koju čovek može da postigne - pomislio je. Da njegovu smrt, svaki njen trenutak, posmatraju ove lepe oči, to je kao da ga u smrt odnosi laki mirisavi povetarac. Bilo je u ovome nečega što beše posebna milost. Nije potpuno razumeo šta je to bilo, ali to beše nešto što drugi ljudi ne shvataju jer njemu je bilo dato ono što dotle nikome ne beše dato. U bleštavoj figuri svoje žene u belom, koja je izgledala kao nevesta, poručniku se činilo da vidi viziju svega onoga što je voleo i onoga za što daje svoj život - carski dom, naciju, vojnu zastavu. Sve to, sa ženom koja je sedela pred njim, bilo je sada tu i posmatralo ga je pomno jasnim i mirnim očima.

Reiko je takođe gledala muža koji će ubrzo umreti i mislila da nikada u životu nije videla nešto tako divno. Poručniku je uniforma uvek lepo stajala, ali je u trenutku dok je razmišljao o smrti sa njegovim jakim obrvama i čvrsto stegnutim usnama, odavao ono najlepše u muškoj lepoti.

„Vreme je da se ide”, reče najzad poručnik.

Reiko se prostrla pred njim u dubokom poklonu. Nije mogla da digne glavu. Nije želela da šminku pokvari suzama, a nije mogla da ih zadrži.

Kada je podigla glavu, kroz suze je nejasno videla muža kako obavlja belu tkaninu oko golog sećiva mača, ostavljajući da viri dvadesetak centimetara oštice.

Stavljući tako uvijen mač pored sebe, poručnik se sa kolena spustio na pod i prekrstio noge ispred sebe, otkopčavajući kopče na okovratniku bluze. Njegove oči nisu više videle ženu. Lagano, jedno po jedno, otkopčavao je mesinganu dugmad i otkrivaо tamnosmeđa prsa i stomak. Odvezao je kaiš i otkopčao dugmad na pantalonama. Ukazala se čista belina pojasa obavijenog oko bedara. Poručnik je gurnuo tkaninu nadole obema rukama da bi još više oslobođio stomak i onda dohvatio tkaninom obavijeni mač. Levom rukom je masirao trbuh gledajući u njega dok je to radio.

Da bi proverio oštrinu mača, poručnik previ jedan preklop pantalona otkrivši deo bedara, i povuče lagano sećivom preko kože. Krv odjednom pokulja iz rane i nekoliko crvenih pruga pojavi se svetlucajući na jakoj svjetlosti.

To je bilo prvi put da Reiko vidi muževljevu krv, i ona odjednom oseti snažno lupanje u grudima. Pogledala je muža u lice, dok je on posmatrao krv kao da je mirno procenjuje.

Iako je znala da je to prazna uteha, Reiko za trenutak oseti izvesno olakšanje.

Poručnik je posmatrao ženu, fiksirajući je kao kobac. Onda, okrećući mač prema sebi, malo se izdiže i gornjim delom prekri vrh mača. Naglo zatezanje uniforme na ramenima pokazivalo je da je za to upotrebio svu snagu, jer je želeo da mač zabode duboko u levu stranu stomaka. Njegov oštar krik probi tišinu koja je dотле vladala u sobi.

Iako je uložio svu svoju snagu u udarac, poručniku se učini kao da mu je neko drugi zario u stomak debelu gvozdenu šipku. Teško je disao, u grudima mu je divlje udaralo, a odnekud daleko - činilo mu se van njega - izvirao je strašan i mučan bol, kao da se zemlja otvorila da upije vrijući potok od istopljene stene. Bol je dolazio bliže strašnom brzinom.

Poručnik zagrize donju usnu i instinkтивno jeknu.

„Je li to seppuku?”,²² mislio je. Bilo je to osećanje potpunog haosa, kao da mu je nebo palo na glavu i svet se pijano teturao. Njegova odlučnost i hrabrost koje su izgledale toliko jake pre nego što je zario mač, smanjile su se na nešto što je ličilo na vlat čelika, tanku kao vlat kose, i na njega se navali teško osećanje da treba da prelazi preko te vlati pripjen očajnički uz nju. Stegnuta šaka mu se ovlažila i kad je pogledao, video je da mu je i ruka i tkanina oko mača sva oblivena krvlju. I bela tkanina oko bedara bila je tamnocrvena. Pogodi ga kao absurd činjenica da se, uprkos groznim bolovima, stvari koje mogu da se vide - još vide, i stvari koje postoje - još postoje.

U trenutku kada je poručnik zario mač u levu stranu stomaka i kada je videla kako samrtničko bledilo naglo prekriva njegovo lice kao iznenada spuštena zavesa, Reiko je morala da se borи, da se obuzda da mu ne pritekne u pomoć. Ma šta da se desi, ona mora da gleda, mora da bude njegov svedok. To je bila dužnost koju joj je poverio muž. Ispred sebe, na udaljenosti od samo jednog tatamija, mogla je jasno da vidi kako od bola grize donju usnu. Bol je bio tu, pred njenim očima, a Reiko nije imala načina da ga spreči.

Znoj zasja na muževljevom čelu. Poručnik zatvori oči, pa ih ponovo otvori kao da nešto isprobava. Oči mu behu izgubile sjaj i izgledale su nevine i prazne kao oči neke male životinje.

Bolovi pred Reikinim očima goreli su kao letnje sunce, udaljeni potpuno od tuge koja ju je odvlačila. Bol je rastao sve više i više. Reiko je osetila da je njen muž već postao čovek

22 Seppuku je drugi naziv za harakiri (drugi način čitanja istog ideograma).

koji se nalazi u nekom drugom svetu, čovek čije je celo biće preraslo u bol - zatvorenik u kavezu bola, a nijedna ruka nije mogla da dopre do njega.

Ali Reiko nije uopšte osećala bol, jer njena tuga nije bila bol. Misleći o tome, Reiko je počela da oseća kao da je neko podigao surovi stakleni zid između nje i njenog muža.

Od njihovog venčanja muževljevo postojanje bilo je i njeno postojanje i svaki njegov dah bio je i njen dah. Ali sada, dok je muževljev bol bio opipljiva stvarnost, Reiko u svojoj tuzi nije mogla da nađe nikakav dokaz sopstvenog postojanja.

Držeći mač samo desnom rukom, poručnik je počeo da ga vuče na desnu stranu kroz ceo trbuhan. Ali, kada je sečivo zašlo u creva, njihov meki otpor počeo je da ga potiskuje napolje, pa poručnik shvati da će morati da nastavi obema rukama i na taj način sečivo zadrži duboko u trbuhanu. Vukao je sečivo kroz stomak, ali ono nije seklo lako kako je očekivao. Usredsredio je svu snagu tela u desnu ruku i povukao ponovo. Pojavio se rez od desetak centimetara.

Bol se probijao lagano iz unutrašnjih dubina, dok ceo stomak nije od njega odzvanjao kao divlja zvonjava zvona. Ili, kao hiljade zvona koja zvone na svaki njegov udisaj i na svaki otkucanj njegovog srca, potresajući celo njegovo biće. Poručnik nije više mogao da se uzdržava od stenjanja. Ali, dotle je mač već zašao u udubinu pupka i videvši to on je osjetio zadovoljstvo i primetio kako mu se vraća hrabrost.

Krv je bilo sve više. Sada je šikljala iz rane, kao da je ispumpava svaki otkucaj srca. Tatami ispred poručnika bio je natopljen krvlju, a sve je više krvi kapalo i iz prevoja poručnikovih kaki pantalona. Jedna kap, kao ptica, prelete do Reiko i spusti se na površinu njenog belog svilenog kimona.

Kada je mač došao do desne strane stomaka, sečivo je već seklo pliće - klizavo od krvi i sala. Ali iznenada, obuzet napadom povraćanja, poručnik je promuklo kriknuo. Povraćanje je užasni bol učinilo još groznijim, a stomak - koji je do tada bio čvrst i čitav - iznenada se pokrenuo otvarajući široku ranu - i creva provališe napolje, kao da i sama rana povraća. Kao da ne mare za patnje svog gospodara, creva su odavala utisak krepkog zdravlja i skoro neprijatne vitalnosti, kada iskliznuše i prosuše se na sve strane. Poručnikova glava klonu, ramena se opustiše, oči pretvorile u uske proreze, a tanak mlaz pljuvačke pođe mu na

usta. Svetlo se uhvati u zlatu njegovih epoleta i one zasjaše.

Krv je bilo svuda. Poručnik je bio u njoj do kolena i tako sedeo zgrčen i ravnodušan, jednom rukom oslonjen o pod. Oštar miris ispunio je sobu, a poručnik, opuštene glave, mučio se da povraća dok su mu se ramena tresla. Sečivo mača, koje su creva potpuno potisla, još uvek je držao u desnoj ruci.

Bilo bi teško zamisliti junačniji prizor od onoga koji je odavao poručnik u tom trenutku, kada je ponovo skupio snagu i zabacio glavu. Pokret je bio nagao i on potiljkom udari o stub u udubljenju zida. Reiko je do tada sedela opuštene glave i zurila u plimu krvi oko svojih nogu, ali je ovaj zvuk iznenadi i primora da digne glavu. Poručnikovo lice nije bilo lice živog čoveka. Oči su mu bile prazne, koža isušena, nekada tako sjajni obraz i usne behu boje suvog blata. Samo se desna ruka pokretala. Revnosno stežući mač lebdela je drhtavo u vazduhu - kao ruka marionete - i pokušavala da vrh mača upravi prema dnu vrata. Reiko je gledala kako njen muž čini taj poslednji beznadežni napor koji joj je razdirao srce. Svetlucajući, umazan krvljem i masnoćom, vrh mača je pojurio prema vratu nekoliko puta, ali više nije bilo snage da ga vodi.

Vrh sečiva udarao je u okovratnik i kopče na njemu. Iako su kopče bile otkačene, tesni vojnički okovratnik se ponovo zatvarao i tako štitio vrat.

Reiko nije mogla više da izdrži. Pokušala je da pomogne mužu, ali nije mogla da ustane. Puzeći na kolenima kroz krv, dok joj je beli kimono postajao sve crveniji, ona dođe do njega i rastvori mu okovratnik. Drhtavo sečivo najzad dođe do golog mesa na vratu. U tom trenutku Reiki se činilo da je ona gurnula muža napred, ali nije bilo tako. Poručnik je sam ranije isplanirao ovaj pokret. Poslednjom snagom on se baci na sečivo, a ono mu probi vrat izašavši na drugu stranu. Snažan mlaz krvi šiknu. Poručnik je sada mirno ležao sa plavim čelikom koji je štrčao s druge strane njegovog vrata.

V

U čarapama koje su se klizale natopljene krvljem, Reiko lagano siđe niz stepenice. Soba

na spratu bila je potpuno tiha.

Upalivši svetlo, ona zatvori glavni dovod gasa i prosu vodu na poluizgoreli ugalj koji je tinjao u mangalu. Zatim stade pred veliko ogledalo u sobi od četiri i po doa i podiže donji deo svog kimona. Krv na njemu izgledala je kao islikana smela i lepa šara. Kada je sela pred ogledalo, osetila je na bedrima hladnoću od muževljeve krvi i zadrhtala. Onda je lagano i dugo nastavila da se uređuje. Stavila je ponovo crvenu boju na obaze i debelo namazala usne ružem. To više nije bilo šminkanje da bi se zadovoljio muž. To je bilo ulepšavanje za svet koji ostavlja za sobom i bilo je nečeg čarobnog i spektakularnog u njenim pokretima četkom. Kada je ustala, tatami ispred ogledala bio je vlažan od krvi, a da ona toga nije bila ni svesna.

Vraćajući se iz klozeta, Reiko je zastala na betonskom podu pored ulaza. Kad je njen muž prethodne noći stavio rezu na vrata to je bilo zbog priprema za smrt. Razmišljala je kratko o tom jednostavnom problemu. Da li da ostavi vrata otvorena? Ako budu zatvorena može da prođe i nekoliko dana dok susedi ne shvate da se nešto neobično desilo i saznaju za njihovo samoubistvo. Nije joj se sviđala misao da njihova tela počnu da trunu pre nego što ih nađu. Ipak joj se učinilo da je najbolje da ostavi vrata otvorena... Skinula je rezu i otvorila prozorčić na vratima na kome je staklo bilo zamrznuto... Iznenada hladan veter prodre unutra.

Nije bilo nikoga na ulici u ponoć, a zvezde su treptale između drveća ispred kuće preko puta.

Ostavljući tako vrata, Reiko se pope uz stepenice. Išla je tamo-amo i čarape joj se više nisu klizale. Već na pola puta nozdrve joj ispunili neobičan miris.

Poručnik je ležao licem u moru krvi. Vrh mača koji je štrčao iz njegovog vrata bio je još upadljiviji nego ranije. Reiko je nepažljivo prešla preko krvi. Sela je pored poručnikovog tela i netremice gledala u njegovo lice koje je obrazom ležalo na tatamiju. Oči su mu bile širom otvorene, kao da je nešto bilo privuklo poručnikovu pažnju. Ona mu je podigla glavu pridržavajući je rukavom kimona, obrisala mu usne i spustila na njih poslednji poljubac.

Onda je ustala i iz komode uzela novi beli čaršav i pojas od haljine. Da ne bi uprljala haljinu, obavila je čaršav oko pasa i vezala ga pojasom oko bedara.

Reiko je sela na korak od poručnikovog tela. Izvadivši bodež iz rukava, razgledala je pomno sečivo tupog sjaja i prinela ga usnama. Ukus uglačanog čelika bio je pomalo sladak.

Reiko nije oklevala. Kada je pomislila da će bol koji je otvorio jaz između nje i

njenog muža postati i deo njenih osećanja, ona pred sobom vide samo sreću što će uči u kraljevstvo koje je njen muž već osvojio. Na licu njenog muža bilo je nečeg neobjasnivog, što je gledala prvi put. Ona će sada rešiti tu zagonetku. Reiko je pomislila da će i ona, najzad, moći da oseti pravu gorčinu i slast tog velikog moralnog principa u koji je on verovao. Ono što je do tada osećala samo nejasno kroz primer svoga muža, moći će da okusi sopstvenim ustima.

Reiko je prislonila vrh bodeža na vrat i snažno pritisnula. Rana je bila plitka. Glava joj je gorela a ruke nekontrolisano drhtale. Ona snažno povuče sečivo u stranu. Topla tečnost joj poteče u usta i sve joj postade crveno ispred očiju od krvi koja šiknu. Onda je skupila snagu i zarila vrh bodeža duboko u grlo.

JAJA

Ćukići, Đataro, Mosuke, Sacuo i Ingoro su više od svega voleli da se zabavljaju. Petorica studenata bili su krupni, kočoperni, plahoviti i bučni, i suviše lenji da bi uopšte išli na predavanja. Bili su članovi veslačkog tima i živeli su kao da im se život sastoji samo od veslanja i zabave, kao da su na sportskim pripremama. Zajedno su stanovali u ogromnoj sobi od dvadeset tatamija u jednoj kući za izdavanje i delili stambene troškove. Priča se da je pokojni vlasnik imao elefantijazis, koji se neprekidno pogoršavao, pa je u kući izgradio i jednu tako veliku prostoriju, mislivši da će njegovo telo postati toliko ogromno, da neće moći da boravi u sobi normalne veličine. Petorica momaka svakodnevno su se takmičili ko će spavati duže i nikada im nije padalo na pamet da sklanjaju posteljinu.²³

Ćukići je imao veoma lošu naviku da se prema stvarima koje su pripadale njegovim drugovima odnosi veoma opušteno. Izgledalo bi kao da drema, ali već nekoliko trenutaka pošto niko nije obratio pažnju na njega, kutija sa pečenim kestenima ispod stola njegovog cimera bi se ispraznila. Dogodio mu se i jedan neobičan incident, kada je, umesto svoje, obukao studentsku uniformu svoga druga i, našavši pun novčanik u džepu, otišao i predao ga policiji, uveren da je nekome uzeo novčanik dok je bio pijan.

Đataro je bio nepopravljeni ženskaroš. Bilo je najimpresivnije to što ženama nije dozvoljavao da se odvoje od njega. Jedne večeri pratio je mladu ženu čak do ulaza u Carsku palatu, ali, nažalost, čuvari ga nisu pustili da za njom uđe unutra. Nije oklevao, skočio je u vodu, preplivao kanal oko palate i dospeo do velikog kamenog zida, koji je opkoljava. Kad se popeo na vrh zida, video je devojku koju je pratio, kako ulazi u palatu. Nastavio je da je tvrdoglavno prati i, kakav je, mogao je da dopre do caričine spavaće sobe i vidi njenu belu carsku nogu, dok izlazi iz postelje. U sobi, devojka je uzela klešta u ruke i njima izvadila

²³ Soba od dvadeset tatamija (doa) je prevelika za normalne uslove života u japanskoj kući. Najčešće prostorije za stanovanje su veličine 6 do 8 tatamija, tako da je ova soba veličine omanje školske učionice.

U japanskim kućama se, inače, posteljina se svakog jutra sklanja u plakare, a u sobi se onda obavljaju druge aktivnosti.

tresku koja se zabila u njeno carsko stopalo. Ispalo je da je devojka bila dvorjanka, koja je bila izašla iz palate, kako bi kupila klešta i pomogla carici.

Devojka je naletela na Đataroa dok se vraćala prema svojim odajama, pripretila mu kleštima, koje su u njegovim očima izgledale ogromne kao baštenske makaze za podrezivanje drveća, pa je uplašen pobegao koliko su ga noge nosile.²⁴

Mosuke je bio lakomisleni mladić, koji je uživao u tome da ljudima govori laži, a laži su mu bile neverovatne, pa ponekad nisu ni bile laži. „Sunce izlazi na istoku, pa tako i mesec. Istina je, video sam svojim očima”, govorio bi uverljivo. Ili: „Danas sam video jednog starca i, možeš li da veruješ, bio je star! To je istina, video sam ga svojim očima”. Niko od drugova

mu više ništa nije verovao, niti ga je uzimao ozbiljno, ali su svi pomno slušali i pravili da mu veruju. Baš pre neki dan Mosuke je svima ispričao zanimljivu anegdotu koju je pročitao u Plutarhovim „Uporednim životopisima”. „Antonije i Kleopatra su otišli da pecaju, a Antonije nije mogao ništa da upeca. On je, da Kleopatra ne čuje, naredio jednom ribaru da zaroni i zakači mu ribu na udicu. Izvukao ju je suviše brzo, pa je Kleopatra posumnjala i shvatila u čemu je stvar. Ona mu je čestitala, ali je sledećeg dana, kada su opet otišli na pecanje, jednom gnjurcu dala usoljenu haringu da zakači na Antonijevu udicu. Kada ju je izvukao i svi videli

šta je uhvatio, svi su se ludo smejalj!”. Mosukeovi drugovi nisu bili toliko naivni da poveruju da bi u Plutarhovim „Uporednim životopisima”, makar ih čitao od korica do korica, mogao da nađeš na takvu priču. Samo su se pogledali i učinili sve da se ne nasmeju.

Sacuo je bio od nasilne sorte, koji je voleo da se potuče i upadne u sukobe. Dok je bio u osnovnoj školi, dobio je tifusnu groznicu i nisu mu dali da jede ništa osim pirinčane kaše. Sačekao je da bolničarka izade iz sobe, pa je ispuzao iz kreveta, uhvatio vrapca koji mu je stao na prozor, ispekao ga na svom vrelom telu i pojeo. Kada je pojeo desetak vrabaca, odmah se oporavio. U srednjoj školi prvo je prikupio energiju tako što se najeo ukusnog sukijakija, koji je pripremio od zmija uhvaćenih u šumarku pored škole, a onda je krenuo u herojsku misiju da upadne u spavaću sobu uvek ljutitog direktora škole, dok je ovaj spavao. Skovao je plan da po direktorovoj čelavoj glavi pospe barut, u uši mu zabije sveće i zapali ih obe odjednom. U toj školi se još prepričava kako su iskre sevale oko direktorove glave i kako je vatromet sipao iz njegovih ušiju, stvarajući iznad njega ogromni oblak u boji, koji je ličio na višebojnu hrizantemu. Priča se opet lepo završila, jer su na direktorovoj čelavoj glavi posle

24 Ovakav događaj je potpuno nemoguć u Japanu. Niko iz Carske palate ne izlazi pešice, tek tako, zbog nekih neočekivanih potreba, niko ne sme da se približi zidinama Carske palate u Tokiju, a kamoli da pliva po kanalu ili se penje na opkope. Cela ova scena je potpuno absurdna.

ovog vatrometa ponovo počeli da rastu crni čuperci kose, gluvoća mu je bila izlečena, a Sacuo je od njega dobio počasnu diplomu kao priznanje za izuzetne zasluge.

Ingoro je čudesno mnogo pio. Kada je bio mali, pao je u punu kacu sa sakeom u porodičnoj pecari. Bio je u opasnosti da se udavi, ali je brzo reagovao i počeo da pije sake iz kace. Za samo nekoliko trenutaka već je mogao da stoji, a nivo sakea opao je negde oko njegovog pojasa. Umesto da se udavi, dečak je odlučio da je bolje da pije nego da se utopi i tako se spasao.

Pošto su ovakva petorica živela zajedno, možete da zamislite kakav su haos i uzinemirenje izazivali u susedstvu. Nisu se bojali ničega. Nisu imali vremena da sanjare kao slabici, niti su imali kada da misle kao mudraci. Sva petorica mislila su jedno isto - da se svet sastoji od čamaca i njihovih tela. I ničega više. Što se tiče žena, pića i hrane, te stvari su pripadale drugom svetu, ali su lako mogle da se naruče, kad im je bilo neophodno. Van tog svog uverenja, svet im ništa nije značio. Ako bi ta petorica samouverenih momaka široko otvorenih usta pogledali u nebo i nasmejali se, sunce bi, uz nemireno tolikom demonstracijom samouverenja, sigurno doživelo šok, i palo u usta jednog od njih petorice, opekavši mu jezik.

Ali, to nije bilo sve. Da bi održali tempo svojih aktivnosti, oni su se trudili da ne zapuste svoje fizičke aktivnosti i fizičku spremnost, pa su svakoga dana ujutru za doručak pili živa jaja našte srca. Gazdarica im je donosila doručak i servirala na velikom prostranom niskom stolu usred njihove sobe. Njih petorica bi na njenu pojavu nogama odgurnuli posteljinu ustranu i okupljali se oko stola u najboljem raspoloženju. Dok su sedeli tamo i gledali u poređane đakonije, bili su očigledno spremni da, ako treba, progutaju i čitav sto.

Dok im je gazdarica sipala kuvani pirinač u činije, Ćukići bi češao leđa svojim štapićima za jelo, Đataro bi umakao štapiće u supu miso i ispisivao čudne šare i crteže po stolu, neuglađeni Mosuke je stavljao svoje štapiće u uglove usta, praveći se da su mu to izbačeni očnjaci, Sacuo bi štapićima ubijao muve na površini stola, a Ingoro se jednostavno pravio kao da ga pirinač uopšte ne interesuje.

Za doručak su uvek praktikovali čudan običaj. Uzviknuvši u horu svojim promuklim glasovima „Udaraj!”, oni bi jednim udarcem razbijali jaje o ivicu činije i ispijali ih u jednom gutljaju. Pre nego što bi taj jutarnji ritual počeo, gazdarica, koja je već bila u godinama i pazila na svoje bubne opne, uvek bi pobegla u prizemlje.

Susedi su se sada već bili navikli, ali su u početku, kad su se petorica tek uselila, bežali od kuća kada bi se začuli zastrašujući urlici i detonacije. Zvuci tog svakodnevnog rituala sa razbijanjem jaja čuli su se kilometrima uokolo u svim pravcima.

Ćukići bi ispio svoje jaje bez ijedne reči.

Đataro bi, ližući jezikom usne, mrmljao: „Meko je kao žena”.

Mosuke bi simpatično izjavio: „Pilići su postali od jaja - to je, znaš, istina”.

Sacuo bi se smeđuljio i objavio da „žive stvari imaju izvanredan ukus”.

A Ingoro bi uvek , dureći se, rekao: „Hoću liker od jaja”.

Sa izrazom krajnjeg zadovoljstva, petorica momaka bi raščepila usta široko kao da su klimava vrata nekog magacina, i ubacivali u njih hrane koliko su mogli. A onda bi se izvalili, kako ko stigne, na pod, i podigli visoko svoje dlakave noge prema plafonu. Oni koji puše dimili su cigarete, a čelo najbližeg druga koristili bi kao pepeljaru.

Jedne večeri bili su pozvani na večeru kod nekog starijeg člana veslačkog tima. Posle krkanja takvih specijaliteta kao što je slonovo meso sa susamovim semenkama, presno sokolovo meso, pečena mačka, fini konzome od mahovina sa buba švabama, meso sa žirafinog vrata iseckano u tanke komade,²⁵ a posle toga je svako pojeo po deset činija kuvanog pirinča. A onda, kada su se dobro najeli, krenuli su kući, zagrljeni, žustro pevajući. Naravno, alkohol je je dobro natopio njihova tela, kao što sok maslinovog drveća prodre sve do najdaljih delova lišća, ili kao što gerilci umeju da prodru čak do kreveta u kojima u kasarnama spavaju njihovi neprijatelji. Da bi postigao isti stepen piganstva kao njegovi drugovi, Ingoro je morao da pripremi posebno velike količine alkohola. Te večeri je popio trideset pet litara sakea, dvadeset osam flaša piva, dvadeset i dva litra šoćua,²⁶ tri flaše konjaka i pet flaša viskija. To je sve popio za večerom, koja je trajala pet časova. Ingoro je na kraju ozbiljno počeo da razmišlja o tome da bi trebalo da zakuca klin u svoj stomak, okači na njega otvarač za flaše sa crvenom platnenom trakom, a, kad popije sve što je nameravao i proguta i flaše i drugu ambalažu, izvuče klin i pusti da alkohol isteće napolje, van njegovog tela. Onda bi, kao zmija, koja kad ispije sadržinu jaja ispljune njegovu ljusku, i on mogao da

25 Ova jela, kao i sukijaki od zmijskog mesa pomenut pre toga, ne postoje u Japanu. Očigledno je da Mišima ovu pripovetku koristi da isproba svoj smisao za parodiju, groteskno i svoj smisao za (crni) humor.

26 Šoću je jako japansko alkoholno piće koje se pravi od ječma, slatkog krompira ili pirinča.

izbljuje prazne flaše i drugu ambalažu koju je progutao.

Ali, baš dok je bio pustio svojoj mašti na volju, njegovi drugovi zapevaše njihovu veslačku pesmu, on zapeva sa njima, povremeno podrigujući.

Naš čamac je rođen

na gnevnu bogova.

Oblika je kao sirena

sa glatkim stomakom

koja se podsmeva talasima.

Juri brzo, dragi naš čamče!

Baš tu je Ingoro podrignuo, kao da ih prati na nekom muzičkom instrumentu, a svi se nasmejaše i nastaviše da pevaju.

Naši takmaci nas

nikada neće stići.

Oni koji se usude da

pokušaju da nas stignu.

Juri brzo, dragi naš čamče!

Sledila su ritmička podrigivanja.

Umoran od trke on

stiže na mirnu obalu

kupa se pod zracima sunca

osvežen on mrmlja:

„Ljudi mi nisu potrebni”.

Juri brzo, dragi naš čamče!

Opet ritmička podrigivanja.

Smejući se veselo, pevali su i pevali, rame uz rame, spuštajući se niz brdo. Prošlo je već bilo dosta vremena otkako su krenuli iz kuće svoga druga i već je bila kasna noć. Nije bilo ni meseca ni zvezda na nebu, samo poneka ulična svetiljka postavljena na visoke betonske zidove sa obe strane ulice. U podnožju brda čekala ih je široka ulica kojom su prolazili tramvaji, ali nisu mogli da čuju ni eho prolazaka vozova, niti zvuke sirena automobila.

Pošto je već bilo prošlo više od dva sata od polaska poslednjeg voza metroa, petorica mladića planirali su da nađu neki stari taksji i ubedu takstistu da ih preveze jevtinije. Bilo im je jasno, međutim, da bi suviše pogadanja i preganjanja moglo da razljuti takstistu, da ih on prijavi policiji, ili da čak izbjije tuča.

Ali, široka ulica prema kojoj su hodali izgledala je još daleko, kao da nikako nisu mogli da stignu do nje. Najzad shvatiše da su možda pošli u pogrešnom pravcu, kad su došli do jedne prljave male ulice, pretrpane drvenim kućicama. Ulica je bila toliko uska, da njih petorica nisu više mogli da hodaju jedan uz drugog, pa se podeliše u dve grupe.

„Pa, ništa, ako nastavimo ovako valjda ćemo stići do te velike ulice”, reče jedan od

njih.

Tako njih petorica nastaviše da hodaju, pevajući kao i pre.

Na obe strane ulice ređale su se pospane kuće, poređane u potpunom neredu. Ono što im je izgledalo da su osvetljeni prozori bio je ustvari samo odsjaj dalekih uličnih osvetljenja. Povremeno su se videle reklame za salone za masažu, za ginekološke ordinacije, ali tekstovi na njima nisu uvek mogli da se peročitaju u mraku. Tek su povremeno mogli da pročitaju „Dobrodošli novi pacijenti” ili „Kućne posete po podne, osim nedeljom”. Naravno, bilo je prirodno da je Sacuo stalno želeo da ih razbije, ili skine sa postolja, ali pošto je bio stešnjen između drugova i nije mogao da ruke pokreće slobodno, odustao je od te namere.

Na jednoj strani ulice pružao se niski kameni zid, na kome je bilo tragova mahovine. Mirisao je na humus, a zemlja kojom su stupali bila je neobično klizava.

„Nisi li čuo policijsku pištaljku?” zapita neko od njih.

„Hej, u pravu si!”

Sad su već jasno mogli da čuju zviždanje, ne samo jedan-dva zvižduka, nego više njih, koji kao da su se dozivali. Iznenada se začu i topot koraka i to koraka mnogo osoba, pa ih to natera da stanu.

Nekoliko policajaca je u kordonu išlo prema njima, ne dozvoljavajući im da prođu. Šapke su bili spustili na oči, stezali su čvrsto u šakama svoje palice i išli uz ulicu prema petorici drugova. Korak po korak, približavali su se bez reči.

Pošto su to bili hrabri momci i znali da se uvek snađu, i ovoga puta pokušaše da nađu izlaz iz ove situacije, ali odmah otkriše da su i iza njih policijci, isto tako spuštenih šapki, koji su išli prema njima. Izgledalo je kao da ih ima sve više i više i da im se neprekidno približavaju i već im dahću za vrat.

„Da li nešto nije uredu”, najzad progovori Ćukići prijateljskim pospanim tonom, „mi smo na putu prema našem stanu”.

„Vi ste uhapšeni!” odgovori jedan policajac.

Ćukići i drugovi se zgledaše i u trenu se zaleteše na policajce koji su ih opkoljavali. Njihov iznenadni napad na policajce stvarno je bio spektakularan, jer su grabili jednog po jednog i udarcem ih obarali na zemlju. Dok su policajci padali, čuli su se čudni zvuci kao da se razbijaju neke ljske, a zemlja pod njihovim nogama postajaše sve klizavija i klizavija. Počevši da se klizaju, drugovi padoše jedan za drugim, a drugi policajci im vezaše ruke lisicama.

Policajci su ih sprovodili, držeći po dvojica jednog od momaka za ruke. Ulica se polako širila, omogućavajući im da slobodnije hodaju, a put se sada uspinjao. Na uglu ulice, ispod uličnog stuba sa svetiljkom na vrhu, Ćukići pogleda u jednog od policajaca koji su ga sprovodili, ali je izgledao čudno, jer mu je lice bilo potpuno bez ikakvih crta.

Stešnjeni među policajcima, drugovi su i dalje hodali. Svi su čutali, pa Ćukići pomisli da mora da su i njegovi drugovi otkrili ono što je i on, da policajci uopšte nemaju lica. Ali, shvativši da je do pre samo nekog vremena bio popio velike količine alkohola, pomisli da se on možda ipak vara.

Pogledao je sada prema policajcu sa svoje leve strane, pa shvati da je i on isti kao ovaj sa desne, jer ni on nije imao nikakvih crta lica, bilo je belo i potpuno okruglo. Učinilo mu se da su na okrugлом licu naznačeni obrazi, ali je to možda bila samo varka.

„Gospode, ovo nisu ljudi, oni su jaja!” shvati Ćukići. On naglo spusti svoju tvrdnu glavu prema policajcu, siguran da će moći da mu razbije lice-ljusku, ali policajac vešto izbeže Ćukićijev napad.

Na vrhu brda, ugledaše zgradu koja kao da je stajala na nekoj velikoj steni. Nijedan od petorice nikada nije video takvu zgradu u kraju kroz koji su prolazili, iako su često isli u posetu svome drugu kod koga su pre toga bili na večeri. Ogromna zgrada izgledala je izdaleka kao veliki stadion za bejzbol, konkavnog oblika, ali je, za razliku od pravog stadiona, bila prekrivena krovom. Bila je nepravilnog oblika, kao da su konstruktori želeli da se pobune protiv pravilnog kruga, a visoka kula u obliku roga izdizala se iznad krova, bez ikakvih stubova koji bi je podupirali.

Prošli su kroz teška vrata i ušli u zgradu. Unutra je izgledalo kao u nekom velikom amfiteatru, ali je bilo mračno i hladno. U početku nisu videli ništa, ali su osećali da ih unutra

čeka čitava gomila. Umesto zvukova koji bi odavali ljudsku gužvu, čulo se zveckanje kao trenje figura od slonovače kojima se igra kineski šah.²⁷

Mladiće su odveli do sredine prostorije, gde su uspeli da razaznaju beli visoki podijum ispred sebe, na kome su sedela trojica sudija. Zlatan vez na njihovim crnim togama svetlucao je, a lica sudija bila su isto kao kod policajaca, okrugla površina gigantskih jaja. Okružni tužilac, službeni branilac, pisari i sudski službenici i čuvari, svi su takođe bili jaja. Petorica studenata, čije su se oči već bile privikle na tamu, shvatiše brzo da su i hiljade prisutnih u publici takođe bili isti - to su bila jaja.

Bez ikakvog uvoda, tužilac je počeo da izlaže svoj stav. Nije imao usta, a njegov jaki glas kao da je izlazio iz unutrašnjosti njegovog oblog tela.

„Tražim smrtnu kaznu za petoricu optuženih, Ćukićija, Đataroa, Mosukea, Sacua i Ingoroa, koji su se totalno nezakonito ponašali. Optuženi su kršili prava jaja, gazili naš ponos i namerno činili nezakonite akte protiv nas. Ne samo da su upotrebljavali jaja kao hranu, nego su time što su namerno svakoga bogovetnog jutra razbijali jaja i zvucima koje su proizvodili dok su nam razbijali lјuske, širili propagandu da su jaja stvorena da bi ih ljudi konzumirali. Istorija ponižavanja nas jaja, kroz korišćenje naših tela za ishranu, je veoma duga, ali niko kroz tu istoriju se nije tako ponižavajući ponašao prema nama, ispijajući nas tako drsko i bezobrazno kao što su ova petorica...”

Ustade branilac, ali on je već na prvi pogled odavao bezvoljnost.

„Odgovarajući na optužbe, voleo bih da primetim da su naše lјuske mnogo tvrđe od kože optuženih, tako da razbijanje lјuski jaja od strane nekoga ko ima tako tanku kožu ne može da se shvati kao agresivni čin jačeg prema slabijem. Pre bih njihovo ponašanje okarakterisao samo kao obično kršenje zakona.”

„Ono što je tvrdo, istovremeno je i krto”, odgovori tužilac, kome glas postade ispunjen emocijama. „Iako smo mi naprednija bića, optuženi su opsednuti izvesnom ideologijom, a svaka ideologija, ma kakva bila, može da preraste u nasilje.”

„Ali, kao što ste verovatno svesni, moji branjenici su članovi veslačkog tima. U društву je normalno da članovi određenih grupacija budu podložni ideologijama. Tako da,

27 Madžong (Japanci naziv ove igre izgovaraju kao mađan).

kao članovi sportskog tima, oni moraju da oličavaju brutalnu snagu...”

„To ste dobro rekli - brutalna snaga i sila su u korenu svih ideologija. Da neko brutalnom snagom u prošlosti nije razbio lјusku nekog jajeta, kome bi uopšte palo na pamet da jede jaja? Mi njihovu snagu i njeno korišćenje moramo da posmatramo kao opasni ideološki akt. Znači da su oni akt nasilja počinili verujući da jaja treba jesti!”

Dok je govorio, tužiočeva lјuska je pocrvenela od ljutine.

„Optužba traži smrtnu kaznu za petoricu optuženih. Za Ćukićija tražimo smrtnu kaznu tako što će se od njega napraviti omlet, za Đataroa smrt tako što će se od njega napraviti kajgana, za Mosukea smrt kuvanjem, da se skuva kao tvrdo kuvano jaje, za Sacua smrt pečenjem, kao kad se jaja peku, a za Ingoroa smrt uz pomoć likera od jaja.”

Publika je ovaj tužiočev zahtev dočekala ovacijama. Njihovi redovi njihali su se, dok su jaja-posmatrači udarali jedan od drugog, stvarajući neobične zvuke, a čudni glasovi koji su se javljali unutar lјuski prisutnih, odavali su njihovo oduševljenje. Optuženi su negodovali, a jedino je Ingoro delovao kao da je zadovoljan svojom presudom.

„Tužilac je mogao da traži smrtne kazne kakve hoće, ali me baš interesuje kako namerava da od optuženih načini jaja i kazni ih kao da su jaja”, reče slabašnim glasom jajebranilac. „Da li ljudska bića u svojim telima imaju dovoljno proteina da bi se od njih napravio omlet?”

„Apsolutno!”, insistirao je tužilac. „Naučno je dokazano da će se ljudska bića, koja su u kontinuitetu dugo vremena konzumirali nas jaja svakodnevno, pretvoriti u omlet ako ih stavimo u tiganj.”

„Onda Vi shvatate da postoji mogućnost da jaja koja su konzumirana od strane ljudi jednog dana mogu da ponovo postanu jaja?”

„Naravno”, bio je siguran tužilac, „tako egzekucija ljudi kao da su jaja postaje moguća.”

„Ali, onda”, reče mirno branilac, „egzekucija ljudi koji su konzumirali jaja pretvorice se u pokolj jaja koja su već jedanput ubijena, a tu egzekuciju će, apsurdno, učiniti jaja. Mi

ćemo tako primiti na sebe krivicu ubijanja jaja da bi se konzumirala, ustvari učinićemo istu onaku grešku kakvu čine ljudi. Umesto smrtne kazne za ove ljude, ja pozivam da nađemo način da vaskrsnemo jaja koja su u telima mojih branjenika i raširimo vest svetom da je to moguće.”

„To je potpuno neprihvatljivo!” viknu besno tužilac, udarajući glavom o jedan od stubova i preteći da je razbije, „mi tražimo osvetu. Tražimo da se njima učini isto što su učinili jajima, da se od njih napravi omlet, da se naprave tvrdo kuvana jaja...!”

Petorica studenata su bila već umorna od ove besmislene debate, ali nađoše snage da se povrate od prvog iznenađenja i da pažljivije pogledaju oko sebe. Njihovo piganstvo je polako iščilelo. Čataro čak poče da gleda po gomili, kako bi našao zgodnu devojku koju bi mogao da pokuša da zavede, ali je bio razočaran kad shvati da jaja-devojke, iako su bile različitih dimenzija, karakteriše potpuno odsustvo individualnosti. Ličile su kao jaje jajetu. Ženska jaja su očigledno pokušavale da individualnost postignu različitom odećom i pojavom, a njihova odeća je bila stvarno rznovrsna. Jedna od njih imala je na sebi klasični kimono od dvanaest delova, a na glavi neku vrstu kapice. Nervozan, Mosuke je počeo da nogama lupa po podu, ali brzo prestade, jer je shvatio da njegove cipele dok udaraju o pod odaju neke metalne zvuke.

„Pod je metalni”, šapnu on drugovima. Nisu mu odmah poverovali, ali shvatiše da je u pravu kad i sami lupnuše nogama o pod. Mosuke je bio oduševljen, shvativši da je toranj koji su videli pre nego što su ušli u zgradu ustvari bio neka vrsta metalne staze koja se izvijala iz sredine prostorije u kojoj su stajali. Mosuke najzad shvati i poče da šapuće drugovima, istim onim tonom kojim je uvek izgovarao svoje laži: „Društvo, gledajte! Ova zgrada je ustvari jedan veliki duboki metalni tiganj!”

Četvorica pogledaše uvis, ali nikako nisu mogli da spoje izgled onoga što su videli sa ovim što je Mosuke pokušavao da im kaže. Činilo im se da su to jednostavno njegove uobičajene gluposti.

Za to vreme, glavni sudija konsultovao se na belom podijumu sa drugom dvojicom, okrećući se sad prema jednom, sad prema drugom. Na kraju, glavni sudija ustade da objavi presudu. Gomila pokaza znake uzbudjenja i napetosti, a kroz prostoriju kao da prostruјa neka čudna hladnoća. Glas glavnog sudije bio je isto onako snažan kao i tužiočev, ali nekako

monoton.

„Mišljenje koje je iskazao branilac, razlikuje se od moralnih stavova koja važe među nama jajima i nadinje humanitarizmu, što ne možemo da prihvatimo. Zbog toga, sud prihvata zahtev tužioca i osuđuje petoricu optuženih na smrt! Presuda će biti izvršena odmah, u skladu sa Članom 82 Krivičnog zakonika jaja.”

Umesto da glasno pozdrave presudu, prisutni zalupaše ljudskama o ljudske u znak odobravanja. Desetorica policajaca opkoliše studente.

„Šta čekamo, zgrabimo ih!” prosikta Mosuke, a ostala četvorica shvatiše da nemaju druge, nego moraju da veruju svome drugu. Potrčali su, iako vezani lisicama, pravo prema delu prostorije koji se uzdizao prema tornju. Tlo se uzdizalo pred njima i shvatiše da je Mosuke bio u pravu, jer su se nalazili u jednom ogromnom džinovskom tiganju.

Uspeli su da se popenju do vrha tornja i da svom svojom težinom počnu da pritiskaju onaj deo koji je ličio na dršku tiganja. Pošto je svako od njih imao bar po devedeset kilograma, njihova zajednička težina postade toliko velika da je pretegla i prevrnula tiganj. Hiljade jaja pade i razbi se kao u nekoj strašnoj eksploziji, a njen odjek se verovatno čuo stotine kilometara okolo, budeći zaspale ljudi i primoravajući ih da izađu na ulicu da bi saznali šta se to tako strašno dogodilo u ranu zoru.

Hiljade jaja sudaralo se međusobno, udaralo o ivice tiganja, padalo na zemlju i razbijalo se, a tečnost žumanaca i belanaca ispuni ulicu. Dogodilo se da je jedna prazna cisterna upravo prolazila ulicom, pa studenti pozvaše vozača kamiona da stane i zajednički napuniše unutrašnjost cisterne razbijenim jajima. Shvativši da su zahvaljujući svojoj snalažljivosti došli do velike količine jestivih jaja, oni ih prevezoše do svoga stana.

Od tog dana Ćukići, Đataro, Mosuke, Sacuo i Ingoro imali su dovoljno jaja da jedu omlet svakog jutra. Iako su svakoga dana jeli omlete dimenzija ovećeg jastuka, količina jaja u njihovom posedu kao da se nije smanjivala. Njihove komšije morale su i dalje da slušaju kako oni gutaju jaja, ali su makar bili pošteđeni zvukova razbijanja njihovih ljudskih.

Naši srećni mladići osećali su se kao da im je nešto bilo oduzeto, jer sada dugo neće imati zadovoljstvo da razbijaju jaja svakoga jutra, ali su shvatili da čovek, kad razbije toliko veliku količinu jaja odjednom, treba da za to plati neku cenu.

SUNCE I ČELIK

I svetlost se još širi

i ljudi

slave dan.

Ja se klongš sunca

i bacam dušu

u tamni bezdan.

Imao sam petnaest godina kada sam napisao ovu pesmu. Zaista, koliko su mi bili dragi moje utočište, moja tamna sobica, moj sto prepun knjiga! Kako sam voleo samoponiranje, obavijen mislima. Kakvim zanosom sam osluškivao, kao krhkih buba bruj u snopu mojih nerava!

Neprijateljstvo prema Suncu je bilo moja jedina pobuna protiv duha epohe. Žudeo sam, vatreno, za noćima Novalisa, za sumracima Jejtsa. Ipak, od kraja rata, počeo sam da naslućujem kako se približava era u kojoj će neprijateljstvo prema Suncu biti isto što i slediti stado.

U to vreme dela napisana ili predstavljena publici bila su prožeta noćnim mislima, premda je njihova noć bila daleko manje estetska od moje. U ta vremena, da bi se zaista zaslužio ugled, morala se izložiti gusta, zbijena, ne laka tmina. Prema toj tmini čak je i prilično mila noć, u koju sam se zaogrnuo od rane mladosti, izgledala kao nešto posve slabo.

Malo-pomalo, počeh da sumnjam u noć, u koju sam polagao toliko poverenja tokom rata; počeh da naslućujem kako bi jednog dana i ja mogao da se pridružim poklonicima Sunca. Možda će tako biti. A ako će zaista tako biti, pitao sam se tada, nije li moje uporno neprijateljstvo prema Suncu i veliki značaj koji sam poklanjao mojoj maloj, ličnoj, noći, drugo do želja da se sledi stado?

Imao sam utisak da su svi oni ljudi koji su se prepuštali noćnim mislima imali, bez izuzetka, suvu i tamnu kožu, opuštenu trbušinu. Celu jednu epohu oni su nastojali da obaviju širokim mrakom noći ideja, odbijajući sve izraze Sunca koje sam ja video. Odbijali su i život kao i smrt, kako sam ih ja video, pošto je u životu, kao i u smrti, Sunce imalo svoj ideo.

Godine hiljadu devet stotina pedeset druge, na gornjoj palubi broda kojim sam prvi put krenuo izvan Japana, prvi put sam pružio Suncu ruku pomirenja. Od toga dana, od Sunca se više nisam mogao odvojiti. Sunce se pridružilo osnovnim pravcima mog života. Lagano je preplanulo moju kožu, označivši me pripadnikom neke druge rase.

Neko može da primeti da misli suštinski pripadaju noći i da literarno stvaralaštvo ima potrebu za grozničavom tminom noći. I zaista, ja tada još uvek nisam bio izgubio staru naviku da radim do kasno u noć i da se okružujem osobama čija je koža nedvosmisleno svedočila o njihovoj noćnoj misli.

No, zašto ljudi uvek treba da istražuju dubinu ambisa? A i misli - zašto - uvek moraju da se poput olova spuštaju dole? Zar ne bi bilo moguće da misli promene pravac i da se uspinju sve više, ka površini? Zašto bi ta površina, koja obezbeđuje postojanje čoveka u prostoru, morala biti prepuštena tolikom preziru, na čudljivu milost i nemilost čula? Ja nisam mogao da prihvatom zakone koji su vladali pokretom misli: svakim prodom u dubinu ona se izlagala nestanku u nevidljivim ambisima, a kada je ciljala visinama izlagala se gubljenju u isto tako nevidljivim, beskrajnim nebesima, nepravedno zanemarujući telesni oblik.

Ako je zakon misli da kako gore tako i dole istražuje dubinu, činilo mi se posve nelogično da ljudi ne otkriju određenu dubinu „površine”, dubine te vitalne granice koja jamči naš oblik i posebnost, odeljujući našu unutrašnjost od naše spoljašnjosti?

Sunce je privlačilo, skoro povlačilo za sobom moje misli iz njihove noći unutrašnjih osećanja, iz nabreklih mišica prekrivenih preplanulom kožom. I nalagalo mi je da sagradim

nov, temeljni dom u kome će moj um živeti u potpunoj bezbednosti, uspinjući se, sve više, ka površini. Taj dom bili su: blistava preplanula koža i snažni, jako zategnuti mišići. Došao sam do uverenja da upravo zato što je zahtevan jedan takav dom, osrednji intelektualac nije uspevao da se svikne na misao usmerenu oblicima i površini.

Iz te noćne vizije, proizvoda unutrašnjih, bolesnih organa, obrisi se pojavljuju skoro pre nego što zainteresovani može da shvati odakle prvo dolaze: iz same vizije ili iz unutrašnjih organa kao prvi, slabi simptomi bolesti. Ipak, u dalekim, za oko nevidljivim skrovištima, telo lagano stvara i upravlja svoju misao. S druge strane, u odnosu na svima dostupnu površinu, ako telo treba da stvara ideje i vlada svojim idejama, onda obuka tela mora da prethodi vežbanju misli.

Za mene, potreba da izvežbam svoje telo mogla je biti predviđena od trenutka kada sam prvi put osetio privlačnost dubine površine. Bio sam svestan da su mišići bili jedina stvar koja je mogla opravdati jednu takvu ideju. Ko poklanja pažnju jednom ostarelom teoretičaru fizičke kulture? Mogla bi se čak i prihvatiči verbalna igrarija noćnih misli bledunjavog intelektualca u njegovom skromnom kabinetu, ali šta može biti bednije i mrskije od njegovih usta koja govore bilo u pohvalu ili u pokudu tela? Bio sam u toj meri upoznat sa bedom tog tipa da sam jednog dana, skoro iznenada, odlučio da steknem potpuno moju, široku muskulaturu.

Na ovom mestu želeo bih da upozorim na činjenicu da je sve to, kao što se vidi, bilo plod mog „uma”. Kao što mišići koje smatramo neposlušnim, kroz fizičku vežbu postaju spremni, na isti način se umnim vežbama može izvršiti analogni preobražaj. I telo, kao i um, naklonjeni su automatizmu po jednoj urođenoj i neizbežnoj tendenciji koja se može smatrati prirodnim zakonom; ali ja sam već bio iskusio da se i velika bujica može skrenuti kopanjem malog kanala.

Evo drugog primera zajedničkih vrlina našeg tela i uma: tendencija da odmah stvaraju jedan njihov univerzum, jedan njihov „lažni red”, svaki put, i u izvesnom posebnom momentu kada ovladaju nekom izuzetnom idejom. Premda ono što se dešava, u stvari, predstavlja neku vrstu mrtve tačke, to se doživljava kao da pokazuje eksploziju bujne, centripetalne aktivnosti. Ta delatnost tela i uma, koji stvaraju sopstveni univerzum u malom i za kratko vreme - nije drugo do iluzija. Ipak, prolazno osećanje sreće u ljudskom životu duguje mnogo upravo takvoj vrsti „lažnog reda”. Time se život štiti pred haosom koji ga

okružuje, poput ježa što se zatvara u neprobojno, bodljikavo klupko.

Tada se za mene pojavila mogućnost da srušim jednu vrstu „lažnog reda”, stvarajući umesto nje drugu vrstu, da uputim ka samom sebi tu formativnu funkciju čvrstine i da je preuredim u smislu koji odgovara mojim ciljevima. Odlučih da tu ideju odmah sprovedem u delo. Ipak, pre nego „ideja”, zvao bih je novim povodom koji mi je Sunce pružalo, svakodnevno.

Nađoh se tako pred masama čelika: teške, čvrste, hladne, kao da je u njima još uvek bila zgusnuta suština noći.

Tog dana je počela moja prisnost sa čelikom, koja će trajati celu sledeću deceniju.

Priroda čelika je čudna. Primetio sam da je povećanje težine čelika imalo za posledicu princip terazija: time se povećavala i masa mišića na drugom tasu terazija, kao da je dužnost čelika bila da upravo održava tačnu ravnotežu.

Korak po korak, i osobine mojih mišića počele su da se sve više približavaju osobinama čelika. Opazio sam da taj lagani razvoj bio veoma sličan onom vaspitnom razvoju koji intelektualno uobličava mozak hraneći ga sve težim problemima. I pošto je u tome vizija klasičnog ideal-a tela bila stalno prisutna kao model i konačni cilj, sam postupak je veoma podsećao na klasični ideal vaspitanja.

Ali od to dvoje, šta je zaista ličilo na drugo? Zar se već nisam služio rečima u nastojanju da imitiram klasični fizički tip? Po meni, lepota se uvek povlači od plena: jedino što smatram značajnim je ono što je nekad postojalo ili što bi trebalo da postoji. Svojim beskrajno raznovrsnim i misterioznim postupcima, čelik je uspostavljaо klasičnu ravnotežu koju je telo počelo da gubi, reintegrišući telo njegovom prirodnom obliku: obliku koji bi trebalo uvek da ima.

Premda su još uvek vitalni elementi tela, snopovi mišića su postali, u stvari, nepotrebni u savremenom životu; sa praktične strane gledano oni su, naravno, suvišni; razvijena muskulatura je za većinu ljudi isto tako suvišna kao i klasično obrazovanje. Postepeno, mišići su postali nešto blisko klasičnoj Heladi. Uskršnucе mrtvog jezika zahtevalo je čeličnu disciplinu; da bi se tišina smrti preobratila u govor života, pomoć čelika je od suštinskog značaja.

Čelik me je verno naučio podudarnostima između duha i tela: tako mi je izgledalo da slaba osećanja odgovaraju mlijativim mišićima, da sentimentalizam odgovara obešenom trbuhu, a preosetljivost jednoj bledoij, nadražljivoj koži. Mislio sam da reljefni mišići, uvučeni, zategnut stomak i čvrsta koža odgovaraju neustrašivom, borbenom duhu, snazi jednog neumoljivog suda i kršnoj građi tela. Želim odmah podvući da to ne važi za obične ljudе. Čak je i moje ograničeno iskustvo dovoljno da bi mi pružilo bezbroj primera bojažljivih duhova prekrivenih snažnim mišićima; ali, kao što sam već opazio, reči su dolazile pre mišića, tako da su neustrašivost, neumoljivost, kršnost i svi ti amblemi etičkog karaktera sažeti u rečima, imali potrebu da se izraze u spoljnim, telesnim znacima. Rekoh sebi da iz tog razloga moram da se kroz neku vrstu vaspitnog razvoja naoružam svim tim fizičkim osobinama.

Iza vaspitnog razvoja se skrivala druga, romantična zamisao. Taj romantični pokret, skrivena struja u meni od samog detinjstva i koja je imala smisao samo kao razaranje klasičnog savršenstva - ležala je unutra, u očekivanju. Kao što je temi uvertire neke opere suđeno da se kasnije ponavlja tokom celog dela, tako je i taj romantični pokret bio za mene jedan konačni model pre nego što sam uopšte mogao da ga delom izrazim.

Posebno sam gajio romantični pokret prema smrti, ali sam za sredstvo istovremeno zahtevao jedno apsolutno klasično telо. Kroz osećaj súdbine verovao sam da se isključivи razlog neizvršivosti mog romantičnog pokreta smrti osniva, u stvari, na užasno jednostavnoj činjenici da mi nedostaju neophodne fizičke vrline. Za plemenitu smrt bile su neophodne snažna tragična struktura i skulptorska muskulatura. Svako upoređenje između slabih, mlijavih mišića i smrti - izgledalo mi je nemoguće, neumesno. Sa osamnaest godina, čeznući za odlaskom iz života, osećao sam se nedostojnim tog puta. Ukratko, nisam imao muskulaturu doličnu tragičnoj smrti. Činjenica da mi je upravo moja telesna nepodobnost za rat omogućila da ga preživim, duboko je vredala moj romantični ponos.

Uz sve to, te puke intelektualne gimnastike bile su ne drugo do preludij jednog ljudskog života koji do tog trenutka ništa značajno nije učinio. Jednoga dana, morao sam nešto stvoriti ili uništiti. U tom se momentu pojavljuje čelik: čelik mi je osvetlio put. U tački u kojoj su mnogi ljudi zadovoljni stepenom kulture do kog su mogli doseći, trebalo je da otkrijem da mi je intelekt - daleko od toga da bude samo jedno neutralno kulturno dobro - u stvari bio podaren isključivo kao oružje, kao sredstvo opstanka. Stoga se fizičke discipline, koje su potom postale neophodne za moj opstanak, mogu u izvesnom smislu uporediti sa

načinom na koji se jedna osoba, čije je telo bilo jedini oblik života, baca, frenetičnim nadiranjem, ka intelektualnom obrazovanju, u trenutku kada je mladost već na samrtnom odru.

Čelik me je naučio mnogim i različitim stvarima. Čelik mi je podario novu i u potpunosti različitu vrstu spoznaje: spoznaju u koju me ni knjige niti iskustvo sveta nisu mogli uputiti. Otkrih da su mišići bili utoliko snaga ukoliko oblik i da je svaki muskularni snop misteriozno odgovoran za pravce u kojima izvršava svoju snagu, kao da su mišići svetlosni zraci telesnog oblika.

Od ovog koncepta oblika ništa se bolje nije moglo složiti sa definicijom umetničkog dela koju sam dugo gajio: oblik nalaže snagu a koncept organsko delo čiji se svetlosni zraci šire u svim pravcima.

Mišići koje sam tako stvorio bili su istovetno i istovremeno jednostavno postojanje i umetničko delo; imali su, takođe i, paradoksalno, apstraktnu prirodu. Njihova jedina, fatalna, mana bila je nerazdvojiva isprepletanost sa žilama životnih procesa, tako da su, kao i sam život morali opadati zajedno sa životom. O toj njihovoј čudno apstraktnoj prirodi govoriću kasnije. Ono što je ovde važno istaći jeste činjenica da su za mene mišići sadržavali jednu od najželjenijih vrlina: njihova dužnost je bila upravo suprotna dužnosti reči. To proizlazi u punoj jasnoći iz samog razmatranja porekla reči. Nadasve, poput kovanja novca, reči postaju struje između pripadnika jedne rase kao opšte sredstvo opštenja, osećanja i potreba. Sve dok ostaju neiskrvljene manipulacijom, one su zajedničko dobro i zato mogu izražavati ne drugo do svima svojstvena osećanja.

Ali kada reči postanu posebne i ljudi počnu da ih čak i neprimetno upotrebljavaju na lični i poseban način, tada otpočinje njihov preobražaj u umetnost. I upravo reči te vrste se sručiše na mene kao roj insekata, zagospodarivši mojom ličnošću, sa željom da me porobe. Ipak, uprkos pljački neprijatelja, okrenuh njihovu univerzalnost, kao oružje i slabost istovremeno, protiv njih samih, te sam na izvestan način uspeo da reči upotrebljavam radi univerzalizacije moje personalnosti. Ali taj uspeh je suštinski bio u suprotnosti sa poreklom i prvim razvojem reči; on je usledio iz činjenice da sam ja bio različit od ostalih. Zaista, ništa nije čudnije od egzaltacije verbalnih umetnosti. Na prvi pogled izgleda kao da se one naprežu da budu univerzalne; međutim, one, ustvari, nastoje, suptilno, da izdaju temeljnju dužnost reči, dužnost univerzalne upotrebljivosti. Egzaltacija individualnog stila u literaturi je upravo

jedna takva izdaja. Epske poeme davnih vremena možda su izuzetak, ali je zato svako literarno delo sa imenom autora u zaglavlju ne drugo do „perverzija reči”.

Azurno nebo koje svi vidimo, misteriozno azurno nebo kome na istovetni način prilaze svi nosioci relikvija na procesiji, da li ono može biti opisano rečima!?

Kao što sam već ranije rekao, tu su počivale moje najdublje sumnje; i nasuprot tome, ono što sam našao u mišićima kroz čelik bilo je rađanje trijumfa tipskog: trijumf spoznaje da je jedan jednak drugima. Korak po korak, kako je neumoljiva težina čelika ogoljavala moje mišiće njihove individualnosti i originalnosti, koji su bili posledica degeneracije, i kako su se oni postepeno razvijali - mislio sam da mišići moraju početi da poprimaju univerzalni izgled do one tačke gde će se podudariti sa opštim tipom i gde prestaje svaka individualna razlika. Tako dosegnuta univerzalnost ne bi mogla biti podložna ni ličnoj dekadenciji, niti izdaji. To je u mojim očima bila njena najpoželjnija vrlina.

Osim toga, ti tako naočiti mišići, tako reljefni pod dodicom, počeli su da poprimaju jednu svojstvenu, apstraktnu vrlinu. Mišići, čija je posebna suština upravo nekomunikacija, teorijski, ne bi trebalo da poseduju apstraktne vrline svojstvene sredstvima komunikacija.

Pa ipak...

Jednog letnjeg dana, zgrejan vežbama, osvežavao sam mišiće na svežem lahoru koji je ulazio kroz otvoren prozor. Znoj, kao da je, začaran, nestade, i svežina prože površinu mišića kao dah mentola. Trenutak kasnije bio sam oslobođen osećanja postojanja mišića; i na isti način na koji reči, sa svojim apstraktnim dejstvom, mogu zdrobiti konkretni svet do te mere da nam izgleda da i same reči nikada nisu postojale - moji mišići su u tom momentu zdrobili nešto u mom biću, što je bilo kao da i sami mišići isto tako nikad nisu postojali.

Šta su oni to zdrobili?

To je bio osećaj postojanja u koji normalno, premda mlako, verujemo; taj osećaj mišići su, drobeći ga, preobrazili u neku vrstu kristalnog osećanja moći. Na to mislim kada govorim o njihovoj „apstraktnoj prirodi”. Kao što mi je to čelik, kome sam se obraćao, uporno ukazivao, odnos između čelika i mišića je bio međuzavisan: veoma sličan odnosu koji

postoji između nas samih i sveta. Ukratko, u istoj i tačnoj meri u kojoj osećaj postojanja (zbog čega snaga ne može biti snaga bez predmeta snage) predstavlja osnovni odnos između

nas i sveta - mi zavisimo od sveta i ja zavisim od čelika. I tačno kao što mišići poprimaju sve više sličnosti sa čelikom, tako i nas svet uobličava. I premda čelik i svet ne mogu imati neki smisao sopstvenog postojanja, jedna zaludna analogija, navodi nas, nemamerno, na iluziju da ga imaju. U protivnom, osećali bismo se nemoćnim da vladamo našim sopstvenim smislom postojanja i Atlas bi, na primer, bio naveden da malo-pomalo, globus na svojim plećima počne da smatra nečim bliskim sebi. Zato naš smisao postojanja traga za nekim predmetom i može živeti jedino u jednom lažnom svetu relativnosti.

Prilično je tačno da sam pri podizanju određene težine čelika bio spreman da verujem u svoju snagu. Znojeći se i dahćući naprezao sam se da osvojam izvesni dokaz moje snage. U to vreme, ta snaga je pripadala meni i takođe čeliku. Moj smisao postojanja se osmišljavao samim sobom.

Ipak, daleko od čelika, moji mišići kao da su padali u absolutnu osamljenost; njihovi nabrekli obrisi nisu bili drugo do zubi, stvorenii da se uhvate u zupce sa čelikom. Prođe sveži lahor, znoj nestade, a sa njima, u nežnom vazduhu iščeznu i postojanje mišića. Pa ipak, oni su upravo u tom trenutku izvršili svoju suštinsku dužnost, drobeći, nevidljivim robusnim zubima, taj relativni i neodređeni osećaj postojanja umesto koga su uspostavljali jedan nov, misteriozni osećaj moći, kristalan, neuporediv: on nije zahtevao neki predmet. Ni mišići nisu više postojali. Bio sam prožet osećanjem snage, kristalnim koliko i lakin.

U tom čistom osećanju snage, koje nijedna knjiga i nijedna intelektualna analiza ne mogu objasniti, nije čudno da sam mogao otkriti istinsku suprotnost reči. I zaista, postepeno, to će postati uporište celokupne moje misli.

Tokom tog istog perioda, kakav je bio moj odnos prema rečima? Od mog stila već sam bio stvorio nešto što je istovremeno bilo svojstveno i mojim mišićima: stil je postao gibak i slobodan; oslobođio sam ga svakog laskavog ulepšavanja. Međutim, „muskularni“ ornament je bio brižljivo sačuvan: naime, onaj ornament, koji premda više nije u upotrebi u modernoj epohi, ipak još izgleda, kao i uvek, neophodan, sa ciljem prestiža i otmenosti. Nisam imao sklonosti niti za stil čisto funkcionalan niti za stil isključivo senzualan. Uprkos tome, bio sam na jednom usamljenom, ličnom ostrvu. Kao što je moje telo bilo izolovano, tako je i moj stil dodirivao sferu hermetičnosti. Bio je to stil koji nije privlačio već je, naprotiv, odbijao. Više nego ičem drugom, bio sam posvećen otmenosti, premda tu vrlinu moj stil nije morao uvek imati. Moj idealni stil je morao imati svečanu lepotu glatkog drveta,

na ulazu u dom samuraja, u jednom zimskom danu.

U mom stilu, ako to zaista treba istaći, postepeno sam se udaljavao od mode trenutka. Bogat antitezama, zaodenut teškom i antičkom svečanošću, njemu nije nedostajala i izvesna plemenitost; ali je svuda održavao isti ceremonijal, svuda isti, ozbiljni hod, na primer, prelazeći neku tuđu spavaću sobu, svuda isti ritam. Poput nekog otmenog ratnika on je koračao isturenih grudi, zabačenih ramena, preziv prema držanju drugih, zbog njihovog načina klanjanja, sedenja i, neka mi Nebo oprosti, zbog l juljanja njihovih kukova.

Prirodno, znao sam da postoje izvesne istine u ovom svetu koje čovek ne može videti ako ne ispravi svoje držanje. Ali takve istine se mogu prepustiti drugima. Negde u sebi

pripremao sam ujedinjenje umetnosti i života, stila i etosa akcije. Ako je stil bio sličan muskulaturi i uzorima držanja, njegova dužnost je bila, prirodno, da obuzda hirove imaginacije. Svaka istina koja bi se mogla smatrati posledicom - nije me se ticala. Niti me je imalo brinulo što su strah i užas od zbrke i neodređenosti pretili mom stilu. Rešio sam da biram samo jednu posebnu istinu, izbegavši da stremim nekoj opštoj istini. Nisam poznavao zamorne i ružne istine. Kroz proces diplomatske selekcije u duhu, nastojao sam da nadvisim morbidne uticaje koje na ljude vrši njihova popustljivost prema imaginaciji. S druge strane,

bilo je naravno opasno potcenjivati ili ignorisati njen uticaj. Nikad se nije znalo kada te nezdrave snage jedne nevidljive imaginacije mogu krenuti u podli atak na dobro utvrđenu tvrđavu stila. Danju i noću, bdeo sam na straži na njenim bedemima. S vremenom na vreme, jedan crveni plamen bi svetlucao kao neki znak u beskrajnoj, tamnoj ravnici koja se širila ispred mog pogleda kroz noć. Uveravao bih sebe da je to neka vatra. Potom, kao što se munjevito pojavljivao, plamen je isto tako i isčezavao. Kao odbranu i oružje protiv imaginacije i njoj svojstvene osećajnosti imao sam stil. Ono što sam zahtevao od svog stila bila je napregnutost noćne straže, kako na kopnu tako i na moru. Više od svega prezirao sam poraz. A postoji li gori poraz od onog u kome smo iznutra nagrizeni i učmali usled dejstva kiselina sekrecije osećajnosti, sve dok se na kraju, tim putem ne izgube sopstvene oznake, dok se ne rastočimo i rastopimo ili dok isto to ne pogodi društvo u kome živimo i u kome tako menjamo sopstveni stil da bismo se prilagodili?

Svi znaju da ponekad, prilično ironično, niču remek-dela usred takvog poraza, usred smrti duha. Premda sam se mogao povući za jedan korak i priznati da su ta remek-dela pobede, znao sam, naprotiv, da su te pobede postignute bez borbe, pobede neizborene jednom

posebnom vrstom umetnosti. Ja sam, međutim, tražio upravo borbu kao takvu, bez obzira na ishod. Nisam mogao razumeti poraz, a još manje pobedu bez borbe. Istovremeno, čak sam suviše dobro poznavao varljivu prirodu svake vrste sukoba u umetnosti. Ako sam htio borbu, osećao sam da moram preduzeti ofanzivu na polju izvan umetnosti; u umetnosti, morao sam braniti svoju tvrđavu. Trebalo je biti smeli branilac u umetnosti i vrsni borac izvan umetnosti. Cilj mog života je bio da osvojam sve attribute samuraja. Tokom posleratnog perioda, kada su sve tradicionalne vrednosti bile izvrnute, često sam mislio i drugima otkrivaо da je upravo više nego ikad to momenat za oživljavanje antičkog, niponskog idealа spajanja književne i borilačke veštine, umetnosti i akcije. Nakon izvesnog vremena moji interesi su izgubili iz vida taj posebni ideal. Potom, dok sam postepeno od Sunca i čelika učio tajnu gonjenja reči telom (a ne tela rečima), dva su pola u meni počela da se uravnotežuju te je generator mog uma, ako se tako može reći, skliznuo sa monofazne na dvofaznu struju.

Usvajajući dva suprotna elementa (dva elementa koja su alternativno proticala u suprotnim pravcima), um je pronašao sistem koji je odavao utisak još šireg procepa u personalnosti, ili je, u praksi, svakog trenutka stvarao vitalnu ravnotežu kroz njeno rušenje i obnavljanje. Usvojiti dvostruku polarnost i prihvati kontradikciju ili sudare: to je bila moja mešavina „umetnosti i akcije”.

Činilo mi se da, na taj način, moja stara naklonost za sve ono što se protivi literarnim kanonima počinje da daje plodove. Princip mača, kako je izgledalo, pretpostavljaо je čak i u savezu sa smrću ne pesimizam i nemoć već, naprotiv, nesavladivu energiju: svet fizičkog savršenstva i volju za borbu.

Ništa mučnije do uspeti to odvojiti od principa literature. U literaturi, smrt je pod nadzorom ali, istovremeno, ona se upotrebljava kao pokretačka snaga namenjena stvaranju zaludnih maštarija. Tu se život čuva kao pričuva, sliven u tačnoj meri sa smrću, obrađivan u rukavicama, rasipa kroz umetnička dela koja sadrže magično i večno trajanje. Moglo bi se reći da akcija vene u pupoljku; literatura je besmrtni cvet. A svaki besmrtni cvet je naravno - veštački cvet.

Sliti umetnost i akciju je isto što i ujediniti cvet koji vene i cvet koji nikad ne vene: izmešati u jednoj ličnosti dve najoprečnije težnje čovečanstva, uz odgovarajuće snove izvršenja tih težnji. Kakav je onda ishod?

Da bismo se u potpunosti zbližili sa tim dvema idejama, od kojih, ako je jedna istinska druga mora biti lažna, i da bismo u potpunosti spoznali njihove izvore i misterije - treba potajno raspršiti krajne snove jedne, koji se odnose na drugu. Kada akcija samu sebe smatra realnom a umetnost lažnom, ona uvodi tu laž pod svoj autoritet, koji time dobija konačno jemstvo istine; nadajući se nekoj koristi od laži, ona je stavlja na račun svojih snova. Tim putem se dolazi do stvaranja epskih poema. S druge strane, kada umetnost sebe smatra realnom a akciju lažnom, ta laž se posmatra kao krajnja tačka umetničkog sveta fantazije; ona mora shvatiti da laž ne podržava njenu smrt, da je realnost smrti s naporom došla iza realnosti sopstvene sfere. Ta smrt je užasna smrt: to je smrt koja pada na ljudsko biće koje nikada nije živelo. Ipak, u krajnjoj konsekvensi, ono bar može sanjariti o postojanju u svetu akcije (laži) jedne smrti koja je smrt drugih a ne njena. Raspršavanjem ova dva krajnja sna ja ciljam na spoznaju dve skrivene istine: cvet laži snivan od čoveka akcije nije ništa drugo do jedan veštački cvet; smrt, podržana od laži kojoj umetnost teži, ne pruža nikakvu posebnu blagodet. Ukratko, dvostruko približavanje zaprečava svaki put spaša kroz snove: dve tajne, koje se ne bi smeće suočiti, pretražuju jedna drugu unutar tela, koje se tome ne može suprotstaviti, krah konačnih principa života i smrti mora biti prihvaćen.

*

Ipak, gde su razlike? Ako su najdublji izvori morbidne imaginacije - one pohotne, noćne imaginacije koja nagoni na prepuštanje strastima senzualnosti - ako su jedan i svi izvori u smrti, kako se takva smrt može razlikovati od herojske smrti? Šta odvaja herojsku smrt od dekadentne smrti? Dvostruko, surovo odbijanje spasenja dokazuje da su one konačno jednakе i da literarna etika i etika akcije nisu ništa drugo do poetski naporu otpora protiv smrti i zaborava.

Razlika se može pojaviti u obliku postojanja ili nepostojanja ideje časti, postojanja ili nepostojanja formalne estetike smrti koja ide u korak sa smrću; drugim rečima, u tragičnoj prirodi približavanja smrti i lepoti tela usmerenog svojoj propasti. Tako, gde god je neka lepa smrt, ljudi su osuđeni na nejednakost stepena sreće odmerenih prema nejednakosti i stepenima sreće određenih samim rođenjem, premda je ta nejednakost danas zamračena

činjenicom da je u modernom čoveku iščezla želja antičkih Helena da žive „u lepoti” i da umru „u lepoti”.

Zašto bi čovek morao biti pridružen lepoti samo kroz herojsku, tragičnu smrt? U normalnom životu, društvo vrši budan nadzor kako ljudi ne bi uzeli učešća u lepoti; fizička lepota muškarca (kada se posmatra kao „predmet” u sebi, bez posrednika) prezrena je, a profesija muškog glumca (koja podrazumeva trajnost onog „biti viđen”) daleko je od toga da bude zaista poštovana. Jedno strogo pravilo se uspostavlja kada su u pitanju ljudi: u normalnim okolnostima čovek ne sme dopustiti da bude objektiviziran; on može biti objektiviziran samo kroz supremnu akciju koja je, pretpostavljam, momenat smrti, momenat u kome su dopušteni lepota predmeta i ono „biti viđen” a da čak i nismo zaista viđeni. Takva lepota je lepota „eskadrile samoubica” kojoj se priznaje ne samo lepota u duhovnom već i u ultraherojskom smislu. Pored toga, u ovom slučaju je neophodna pokretačka sila, odnosno herojska akcija čiji intenzitet prevazilazi mogućnosti običnog smrtnika, tako da „objektivizacija” bez pokretačke sile ovde nije moguća. Ma koliko puke reči mogu da se približe ovom momentu supremne akcije, koja deluje kao voditeljka lepoti, one taj momenat ne mogu doseći više nego što neko leteće telo može da dosegne brzinu svetlosti.

Ali, ono što ovde nastojim da opišem nije lepotą. Govoriti o lepoti, znači ići u „dubinu”. Nije to bila moja námera: ono što sam nastojao da učinim jeste da unapred pripremim jedan veliki izvor ideja, kao kocke od najtvrdje slonovače, i da ograničim dužnost svake. Potom sam otkrio da najveće dubine imaginacije počivaju u smrti. Ne obzirući se na neophodnost pripremanja odbrane protiv usurpacije imaginacije, možda je bilo sasvim prirodno da sam ja morao začeti ideju o obrtanju te imaginacije (koja me je tako dugo mučila) protiv nje same, preobražujući imaginaciju u nešto što sam mogao upotrebiti kao oružje protivnapada. U pogledu umetnosti, kao takve, moj stil je već bio sagradio utvrđenja, ovde, tamo, svuda, i već je sa uspehom odolevao usurpaciji imaginacije. Ako sam želeo pripremiti jedan takav protivnapad, on se morao odvijati u bilo kom polju izvan umetnosti. Više od bilo čega drugog, upravo to me je pokrenulo ka ideji samurajskog puta.

*

Da bi se to ostvarilo, neophodne su vežbe tela, snaga, borbenost i tehnike borbe. Njihov razvoj bi se mogao poveriti istom tipu metoda koji je ranije služio razvoju imaginacije. Zar imaginacija i umetnost mačevanja nisu isto, jer su tehnike gajene druženjem sa smrću? Pored toga, obe su bile takve tehnike koje su sve većom senzibilnošću vodile sve bliže smrti. Sad potpuno razumem da me je ta vrsta zadatka, u kome je glačanje imaginacije značilo isto što i čišćenje mača, dugo vremena privlačila sa distance; i samo zbog slabosti ili kukavičluka nisam mu prišao.

Imati pred sobom, dan za danom, istu ideju smrti, usredsrediti svaki trenutak na neizbežnu smrt, ubediti sebe da i najgora naslućivanja koincidiraju sa sopstvenim snom slave... ako je to bilo sve, onda je to bilo dovoljno prebaciti u svet tela ono što sam dugo činio u svetu duha.

Već sam otkrio sa koliko pažnje sam se pripremao da prihvatom jednu tako odlučnu promenu, spremam da je prihvatom u svakom mōmentu. U meni se već odomaćila teorija po kojoj se svaka stvar može obnoviti. I pošto je već izgledalo jasno da telo, prividno zarobljeno vremenom u svom razvoju i padu, korak po korak, može biti obnovljeno, nije bilo nimalo čudno da sam u sebi začeo i ideju da se i samo vreme može obnoviti.

Ideja da vreme može biti obnovljeno za mene je značila da lepa smrt, koju sam ranije izbegavao, postaje moguća. Činjenica da sam tokom poslednje decenije izučio snagu, bol, borbu i osvajanje samog sebe - bila je vrednija od svega ostalog: dobio sam hrabrost da sve to primam radosno. Počeo sam da sanjam o svojim samurajskim sposobnostima.

Sve što nam je ostavljen „na slobodu izbora” je samo izbor metoda koji treba isprobati onda kada budemo stavleni lice u lice pred onu prazninu u progresiji vremena, u intervalu očekivanja „apsoluta”. Na jedan ili drugi način, mi se moramo pripremiti. Da ta priprema ima smisao „spiritualnog razvoja”, izbija iz same želje koja se u većoj ili manjoj

meri krije u svim ljudskim bićima, iz želje da se samo biće, premda bez uspeha, oblikuje prema uzoru slike „apsoluta” koji će doći. Možda je najprirodnija i najdostojnija među svim

željama upravo ta želja da i telo i duh, jednako, dosegnu sličnost sa apsolutom.

Takva namera se po pravilu okončava potpunim neuspehom. Ma koliko može biti duga i intenzivna fizička vežba, telo fatalno ide, korak po korak, ka dekadenciji; ma koliko da se nagomilavaju verbalne akcije, duh neće spoznati cilj. Pošto je već izgubio osećaj za kontinuitet života, usled cilja koji mu svakog trenutka nameću reči - duh nije više u mogućnosti da spozna jedan istinski cilj. „Vreme” je neposredno odgovorno za tu patnju i neuspeh; ipak, premda veoma retko, isto to vreme potpomaže i spasava nameru. Tu počiva misteriozno značenje jedne prerane smrti kojoj su Heleni žudeli, kao znaku naklonosti bogova.

U svakom slučaju, ja sam već bio izgubio ono jutarnje lice koje je samo mladosti svojstveno: lice koje se i iz najdubljih ponora napora noći pomalja sveže i živahno, da bi disalo na površini, u zoru. Nažalost, naivna navika da se izlaže sopstveno lice zaslepljujućoj svetlosti zore, u mnogih osoba opstaje sve do kraja života. Navika ostaje - lice nestaje. I pre nego što to primetimo, pravo lice je opustošeno nemicom i osećanjima. Ne primećuje se da ono sa naporom vuče za sobom napore prethodne noći, kao kakav težak lanac; ne uviđa se vulgarnost izlaganja takvog lica zracima sunca. Tako ljudi gube muškost.

Jednom izgubivši prirodnu blistavost mladosti, muško lice ratnika zato mora postati maska: ta maska mora biti brižljivo uobličena. Vojska to jasno ističe. Jutarnje lice komandanta je takvo da jasno govori ljudima; lice u kome drugi mogu odmah prepoznati kriterijum akcije koja predstoji. To je bilo jedno optimističko lice, sposobno da prikrije privatni umor ličnosti, sposobno da uprkos čak i očajanju ličnosti, ulije hrabrost drugima. Stoga je to bila maska, prepuna energije, koja je odbijala i stresala sa sebe ružne snove prethodne noći. To je bilo i jedino lice kojim su ljudi dugog života mogli učiniti čin poslušnosti jutarnjem suncu. Zato me je lice intelektualca, čija je mladost prošla - ispunjavalo užasom; bilo je ružno i nepomišljeno...

Budući da sam se od početka mog literarnog rada interesovao za metode sposobne više da me skriju nego otkriju, iznenadila me je dužnost uniforme u vojsci. Upravo kao što je mišica najbolji prekrivač nevidljivosti za reči, najbolji prekrivač nevidljivosti za telo je uniforma. Ipak, vojnička uniforma je tako skrojena da ne pristaje nekom usahлом telu ili izbačenom trbuhu. Personalnost, nivelišana uniformom, imala je izuzetnu jednostavnost i jasne vrline. U očima drugih čovek koji nosi uniformu postaje za to i jednostavno, ratnik. Bilo

kakvi bili njegova personalnost i njegove intimne misli, bio on sanjalica ili nihilista, velikodušan ili škrt, ma koliko bio dubok ambis prljavštine ispod te uniforme, ma koliko on bio žrtva vulgarne ambicije - on je još uvek, bio i ostao, jednostavno, borac. Pre ili kasnije, uniformu će probušiti metak i ona će biti umrljana krvlju; u tom pogledu, ona je izuzetno dobro pristajala jednoj posebnoj vrlini mišića zbog čega je samopotvrda nepokolebljivo označavala samouništenje.

*

... U vojski ništa ne privlači više od same činjenice da je i najbanalnija dužnost, u krajnjoj analizi, emanacija nečeg daleko plemenitijeg i slavnijeg, povezana, na izvestan način, sa samom smrću. Književnik mora da napabirči svoju slavu ostacima koje nalazi u sebi, sa kojima je prisan u najmanjim pojedinostima, i koje ponovo mora da glanca da bi ih izložio publici. Uvek nas zovu dva različita glasa. Jedan dolazi iznutra, drugi spolja. Ovaj poslednji je svakodnevna dužnost. Ako se deo duha koji odgovara dužnosti podudari sa unutrašnjim glasom, doseže se supremna sreća.

Više od bilo čega zajednička patnja je krajnja suprotnost verbalnom izrazu. Ni najsnažniji Weltschmerz²⁸ koji se iz srca usamljenog pisca istrže do nebesa posutih zvezdama kao cirkuska šatra - nije u stanju da stvori zajedničku patnju. Ma koliko verbalni izraz bio u stanju da izrazi zadovoljstvo ili tugu, on ipak ne može izraziti zajedničku patnju; ma koliko ideje mogu lako zapaliti plamen sreće, samo tela, u istim okolnostima, mogu doživeti zajedničku patnju.

Samo kroz grupu, deleći patnju sa drugovima, razumeo sam da telo može doseći onaj supremni životni vrh do koga sama individua nikad ne može dopreti. I da bi telo doseglo taj vrh gde se nazire božansko, bilo je neophodno uništiti individualnost. Bila je takođe neopravdana i tragična vrlina grupe: ona vrlina koja je stalno podsticala grupu iz iskušenja klonulosti i obamrsti, vodeći je ka sve višoj zajedničkoj patnji i samim tim ka smrti, jer je smrt konačna patnja. Grupa mora biti otvorena prema smrti: što naravno znači da mora biti

28 Ovo je nemačka reč, koja bukvalno znači svet-bol ili svet-bržnost i označava vrstu osećanja čoveka koji shvata da fizička realnost ne može da zadovolji sve zahteve uma. To je bila istovremeno oznaka načina razmišljanja umetnika u doba romantizma, koji su uopšteno imali pesimistički pogled na svet.

zajednica samuraja.

Kroz bledu svetlost zore trčao sam ispred grupe. Bio sam go, do pojasa, u ledenom vazduhu, a oko čela nosio sam pamučni zavoj sa crvenim, sunčanim simbolom. Kroz zajedničku patnju, povike uzajamnog podsticanja, kroz zajednički korak i hor glasova, osećao sam kako izbija, kao znoj što mi je lagano prekrivao kožu perlama, osećao sam kako izbija ona tragična vrlina, potvrda jedinstva. Bio je to drhtavi plamen tela na oštrom lahoru, moglo bi se reći, plamen plemenitosti. Osećaj podvrgavanja tela jednom cilju davao je mišićima novu vitalnost. Bili smo sjedinjeni u potrazi za slavom i smrću; to više nije bilo samo moje lično traganje.

Udari srca prenosili su se na grupu; delili smo isti, brzi puls. Samosvest je bila već daleka, kao i udaljena buka grada. Ja sam im pripadao, oni su mi pripadali: zajedno se stvaralo jedno odlučno „mi”. Pripadati: postoji li žešći oblik života? Naš mali krug jedinstvenosti bio je sredstvo za suočavanje onog širokog, dalekog i zvezdanog kruga jedinstvenosti. I predviđajući da je tom podražavanju tragedije (na isti način kao i mojoj uskoj sreći) suđeno da se rasprši na vетру, da nestane u ništavilu, u većoj meri i od samih mišića koji jednostavno postoje, dobih jednu viziju, koja bi se, da sam ostao sam, ograničila na mišice i reči, a koja me je sad, podražavana snagom grupe, vodila ka dalekoj zemlji, odakle nema povratka. Možda sam tako dobio poverenje u druge, jedno obostrano poverenje; i svako od nas, predajući se toj ogromnoj snazi, pripadao je svemu.

Na taj način, grupa je za mene postala most: most, koji jednom postavljen, nije više dopuštao povratak.

(Preveo: Dragoš Kalajić)

NAČELA SAMURAJA

1. Nemam roditelje: nebo i zemlja su moji roditelji.
2. Nemam božanske moći: odanost je moja moć.
3. Nemam posed: poslušnost je moj posed.
4. Nemam magijsku moć: duševna snaga je moja magija.
5. Nemam ni život: večnost je moj život i moja smrt.
6. Nemam telo: snaga je moje telo.
7. Nemam oči: moje oči su sev groma.
8. Nemam uši: moje uši su osećajnost.
9. Nemam udove: moji udovi su spremnost.
10. Nemam planove: moji planovi su prilika.
11. Nemam čudesa: moja čудesa su zakon (Darma).
12. Nemam zahteve: moji zahtevi su prilagođavanje.
13. Nemam prijatelje: moji prijatelji su moj duh.
14. Nemam neprijatelje: moji neprijatelji su nebudnost.
15. Nemam oklop: dobra volja i ispravnost su moj oklop.

16. Nemam zamak: nepokolebljivi duh je moj zamak.

17. Nemam mač: san duha je moj mač.

CW&BU

RITUAL HARAKIRIJA

Harakiri je jedna od japanskih reči koje su, uz reči samuraj, gejša i neke druge, postale internacionalne. Ovaj pojam bukvalno označava rasecanje stomaka (hara - stomak, kiru - seći), a upotrebljava se da označi ritualno samoubistvo, koje su u srednjem veku u Japanu vršili pripadnici ratničke klase samuraji.

Harakiri, koji se često označava i kao seppuku (seppuku je samo drugačiji način čitanja kineskih ideograma za ovaj pojam) je u početku uspostavljen kao kazna pripadnicima ratničke klase, kako se njihova čast ne bi povredila egzekucijom od strane dželata. Kasnije su samuraji počeli da vrše harakiri i u znak protesta protiv neke odluke gospodara, feudalca kome su bili podređeni, a kome oficijelno nisu smeli da se suprotstave. Samuraji su, takođe, običajavali da se na ovakav način ubiju i ako bi u boju bili toliko ugroženi da je postojala opasnost od zarobljavanja, koje su po svaku cenu želeli da izbegnu.

Vremenom je uspostavljen čvrst ritual za harakiri. Harakiri se obavljao na tačno određen način, na posebnim mestima. U početku je važilo pravilo da može da se vrši samo u kućama plemića koji daju odobrenje za to. Harakiri je u početku vršio pojedinac, potpuno sam, ali su samuraji vremenom postali manje izdržljivi, pa nisu mogli da sami izvedu sve potrebne radnje (stomak je trebalo iseći tri puta unakrst, a posle se mač zarivao u vrat). Zbog toga je uvedena institucija asistenta, koji je posle rasecanja stomaka odsecao glavu samuraju koji vrši harakiri.

Simbolika harakirija leži u verovanju da je duh čoveka u njegovom stomaku i da se rasecanjem duh oslobađa i spaja sa univerzumom.

Dragan Milenković

KAKO SE UBIO JUKIO MIŠIMA

Piše: Takaо Tokuoka, 1974.

Nebo nad Tokijom bilo je vedro i vazduh osvežavajuće hladnjikav tog dvadeset petog novembra 1970. godine, dok sam stajao ispod balkona zgrade Štaba za istok Japanskih snaga samoodbrane. Na balkonu stajao je Jukio Mišima, vičući, bolje reći jedva izvlačeći iz sebe preostalim atomima snage svaku od svojih poslednjih reči.

Kasnije je mnogo ljudi govorilo da nisu skoro ništa mogli da razumeju, zbog buke koju su stvarali helikopteri sa novinarima i televizijskim snimateljima koji su lebdeli iznad

njega. Ali ja se tog dana i tog događaja sećam na sasvim drugačiji način. Njegove reči mi uopšte nisu bile nejasne i čak mi se činilo da je njegov glas nadjačavao zujuće helikoptera i uvrede koje su mu dobacivali mladi vojnici postrojeni na pisti u dvorištu. I dan-danas sam u stanju da verujem da oni koji su tvrdili da nisu mogli da čuju Mišimu u stvari nisu ni obraćali mnogo pažnje tom piscu koji je odlučio da umre, već su ih više zanimali helikopteri.

Mišima je očigledno pripremao i svoja pluća za taj trenutak. On je dugo trenirao karate, boksovao i dizao terete i njegovo telo bilo je spremno da prenese slušaocima njegovu poslednju poruku glasno i jasno. Ali možda je moje pamćenje ipak na neki način pomućeno i možda Mišima toga dana stvarno i nije mogao da se čuje. Možda sam ja bio samo izuzetak među onima koji su ga slušali, zbog toga što sam taj isti njegov glas čuo jedan čas i četrdeset minuta pre toga. Tada je zvučao sasvim smirenog, kao i obično, i mora da je to učinilo da budem potpuno pripremljen za njegov glas i ono što je Mišima želeo da kaže.

„Da li bi bio tako ljubazan da u jedanaest sati dođeš na Ićigaju (Štab za istok Japanskih snaga samoodbrane)?“ pitao me je tog jutra telefonom. „Tatenokai (Društvo štita - Mišimina privatna vojska) je ugovorio sastanak tamo i jedan od mojih ljudi će te sačekati.“

Glas mu je delovao toliko mirno da nisam nikako mogao da pomislim ništa neobično. Otišao sam do Ićigaje, tamo me je sačekao mladić, član Tatenokaija, i dao mi pismo u kome me Mišima zvanično poziva da posmatram poslednje trenutke njegovog života.

Na kraju govora Mišima je tri puta glasno uzviknuo „*Neka živi car!*” i vratio se u kancelariju komandanta Štaba za istok gde je, kako sam kasnije saznao, izvršio *seppuku*, a jedan od njegovih vernih pratilaca odrubio mu je glavu. Još dok sam slušao njegov govor, shvatio sam da namerava da umre, ali moj razum se sve to vreme borio sa mojim šestim čulom. Sve vreme mi je pred očima bio mali tricikl Mišiminog sina u bašti njihove kuće. Čovek u četrdesetim godinama života, oženjen, sa decom, i uz slavu velikog pisca kakvu je uživao, nije nikako mogao da pomisli na samoubistvo.

Danas, četiri godine posle toga, Mišimine smrti se sećaju skoro samo desničari. I ove godine na dan 25. novembra, kao i prethodne tri, oni će održati svoj godišnji skup „patriota”. Taj skup dobio je naziv prema Mišiminoj priči „Patriotizam” koja govori o jednom oficiru Carske armije, koji se ubio u vreme „događaja od 26. februara” (pobuna carske garde u februaru 1936. godine).

I ove godine veliki broj tih desničara će držati govore o tom, kako oni kažu, umrlom patrioti. Njihovi govorbiće puni vatre patriotizma koja će se širiti salom u kojoj se redovno sastaju. Izgleda da je ta vatra rezultat verovanja govornika i njegovih slušalaca da na njih vrši pritisak onaj suprotni-levičarski kamp.

Ali, nešto u meni stalno navodi na pitanje: „Da li je Mišima stvarno bio desničar?”

Čudesni život toga pisca bio je bez sumnje podeljen na četiri „struje”. Jedna od njih bila je struja „akcije”, druga „pisanja”, treća „pozorišta” i četvrta „tela”. Svako zna da su se Mišimine akcije sastojale od učestvovanja u vojnim vežbama Japanskih odbrambenih snaga i treniranja starih japanskih borilačkih veština - koji mogu da se shvate kao simptomi njegovih desničarskih tendencija. Prava opsesija i privrženost japanskom samurajskom maču, njegovo Društvo štita, njegov poslednji govor na Ićigaji i neki od njegovih eseja, uključujući i „Sunce i čelik”, govorili su isključivo o desničarskim naklonostima čoveka čiji se svaki govor završavao: „*Neka živi car!*”

Nasuprot tim simptomima, ipak ja lično verujem da je Mišima i sve ono što je on

osećao i mislio bilo mnogo složenije nego što je običan politički fanatizam. Imam mnogo razloga da tako mislim. Nekoliko meseci pred njegovu smrt slušao sam Mišimu kako strasno napada jednog od desničarskih mislilaca koji danas tvrdi da je bio najbolji prijatelj Mišimekuna (sufiks koji daje prisnost u obraćanju).

Dugogodišnji piščev prijatelj i prevodilac na engleski jezik, doktor Donald Kin, mi je jednom takođe rekao da bi trebalo da malo pažljivije pročitam neke delove „Mora plodnosti”, Mišiminog poslednjeg i najznačajnijeg dela. U toj tetralogiji, posebno u „Odbeglom konju” i „Hramu zore” on opisuje jednog desničara kao odvratnu i neprijatnu osobu. Svima nam je jasno da je njegov politički stav bio daleko od toga da bude sličan glavnom toku japanskih intelektualaca koji su uglavnom bili naklonjeni levičarstvu. Ali, istovremeno, i u najobičnijim razgovorima, kao i u svojim delima, nije se uopšte trudio da sakrije prezir prema konvencionalnim desničarima.

Ako možemo da garantujemo da je njegovo „samoubistvo bilo nešto isto onoliko isplanirano u dubini srca kao što se planira umetničko delo” (Alber Kami), onda njegovo samoubistvo, isto onoliko koliko njegova književna dostignuća, može da ukaže na nešto mnogo dublje od onoga do čega jedan nepopustljivi desničar može da pronikne. Zar on prvenstveno nije bio umetnik? Zar većina njegovih ideja nisu bile apstraktne ideje umetnika? Da li je moguće da on bude tennoist (pobornik cara), kad mu je tenho (car) značio isključivo kao apstraktno otelovljenje japanske tradicionalne kulture?

Mišima je bez sumnje govorio mnogo o akciji i patriotizmu, ali sam ja sklon da verujem da on nije baš bio onakav desničar kakav današnji desničari misle da je bio. Neki ideološki helikopteri - ako tako mogu da se izrazim - su u ovo vreme veoma bučni, tutnjeći vazduhom i pokušavajući da zagluše, a već su i zaglušili, pravu Mišiminu poruku. Mislim da ja mogu da ga čujem mnogo jasnije nego mnogi ljudi u Japanu. Za mene Mišima je dovoljno glasan.

„Mainichi Daily News”

Tokio, 25. novembra 1974.

MIŠIMA SAVREMENIK

Pitajte bilo koga u svetu da vam navede tri japanska književnika koje zna i budite sigurni da će se među njima naći ime pisca koji se zove Jukio Mišima (1925-1970). Prvi japanski pisac koji je još u ranoj mladosti stekao tretman „živog klasika” i prvi japanski književnik koji je, posle Drugog svetskog rata i prodora talasa japanske kulture u svet, istovremeno dobio najviša priznanja i u inostranstvu i kod kuće. Dugogodišnji kandidat za Nobelovu nagradu za književnost, autor četrdeset romana, osamnaest pozorišnih drama, dvadeset tomova kratkih priča i isto toliko tomova eseja, za nešto više od dve decenije pisanja i za pisca kratkog životnog doba (okončao je život u četrdeset šestoj godini) postigao je slavu koja ne tamni ni danas, skoro četiri decenije posle njegovog spektakularnog samoubistva harakirijem.

Jukio Mišima je za života tokom više od dve decenije bio u vrhu popularnosti među piscima u Japanu, zemlji hiljadugodišnje književne tradicije, u kojoj naziv profesionalnog pisca nosi preko sto hiljada ljudi. Njegova dela štampana su i (ras)prodavana u milionskim tiražima. Kuriri iz nekoliko izdavačkih preduzeća, iz redakcija časopisa i listova, čekali su godinama svakog dana u njegovom predsoblu na rukopise, koje je ovaj izuzetno plodni pisac ispisivao u grču, većinom bez ikakvih kasnijih ispravki i korektura. Njegovi eseji, članci i komentari bili su traženo udarno štivo u najuglednijim japanskim listovima i časopisima, koji su, takođe, izuzetno tiražni u Japanu. Jedan od književnih časopisa za koje je Mišima redovno pisao bio je i mesečnik „Bungei Šundū”, koji je imao tiraž od preko milion primeraka.

Mišima se okušao i kao režiser i glumac u filmu snimljenom po njegovoj pripoveci „Patriotizam”, koju objavljujemo u ovoj knjizi. Dirigovao je simfonijskim orkestrom, pilotirao borbenim avionom tipa „Fantom”, bavio se japanskim tradicionalnim mačevanjem kendom i imao malu privatnu armiju, sastavljenu od studenata i mladih desničara, koju je sam obučavao, finansirao i predvodio. Bio je jedan od ljudi sa takozvanom žeđu za životom,

ličnost koja je obeležila svoje doba u Japanu, pa i u svetu. Taj čovek, međutim, ni do danas, po priznanju njegovih mnogobrojnih biografa, nikada u potpunosti nije bio objašnjen i shvaćen.

U mladosti je (pravo ime mu je bilo Kimitake Hiraoka) stekao veoma široko i kvalitetno obrazovanje, najbolje koje je moguće u Japanu, zemlji duge obrazovne tradicije. Diplomirao je na srednjoj školi Gakušuin, obrazovnoj ustanovi za japansku elitu, koju su mogli da pohađaju samo članovi porodica nove aristokratije i pripadnici carske kuće, a kasnije diplomirao na Carskom univerzitetu u Tokiju. Upis u elitne obrazovne ustanove omogućio mu je podatak da je čukundeda njegove babe Nacu bio feudalac (feudalni sistem u Japanu ukinut je tek 1868. godine), a njen otac bio pripadnik nove elite posle otvaranja Japana prema svetu i društvenih reformi u toj zemlji na kraju devetnaestog veka.

Baba je dečaku pomogla da zavoli tradicionalno pozorište kabuki, a osnovu njegovog kasnijeg kitnjastog spisateljskog stila postavilo je čitanje kineskih i japanskih klasika još u ranom dobu, na šta ga je takođe ona navela. Baba Nacu je, međutim, spartanski vaspitavala Kimitakea, odvojivši ga od majke još kao bebu, što je kod njega uslovilo niz trauma kojih se nije oslobođio do kraja života.

Detinjstvo lišeno ljubavi stvorilo je od dečaka ličnost koja sve emocije krije iza dobro zamišljene maske, ali verovatno i bilo osnov njegovog kasnijeg homoseksualizma (uprkos tome što je bio oženjen i imao dvoje dece) i straha od prolaznosti slave.

Neki poznavaci Mišime tvrde da je glavni razlog za piščevu samoubistvo ležao u njegovoj sumnji u kvalitet sopstvenih književnih radova, narasloj poslednjih godina života. Spektakularni herostratski harakiri pred očima čitave domaće i svetske javnosti, smatraju ti poznavaci, bio je način da se Mišima obezbedi od večitog zaborava, ako jednog dana interesovanje za njegova dela počne da kopni. Istina je da danas, skoro četiri decenije posle piščevog samoubistva, ponovo postepeno raste interesovanje za njegovo knjižnjevno delo, koje je jedno vreme bilo prilično splasnulo. Za budućnost sigurno da neće ostati svi mnogobrojni tomovi koje je ispisao (svi se slažu da je bio preterano plodan i da je često ugled i popularnost koristio za proturanje osrednjih tekstova izdavačima), ali romani „Zlatni paviljon”, „Mornar koji je izneverio more”, „Posle banketa”, drama „Rokumeikan” i priče kao što su „Patriotizam” i „Ljubav sveštenika iz hrama Šiga”, sigurno zauvek ostaju svojina japanske i svetske književne baštine.

Pored ljubitelja književnosti, na Mišimu na skupovima redovno podsećaju japanski nacionalisti, koji se okupljaju u novembru (samoubistvo je, posle neuspelog pokušaja puča, izvršio 25. novembra 1970. godine), ali poznavaoči velikog pisca sve češće tvrde (što kaže i jedan od autora tekstova u ovoj knjizi, Mišimin priatelj Takao Tokuoka, novinar dnevnog lista „Mainichi shinbun“) da je pišćevo desničarstvo takođe bilo samo jedna od maski iza koje se krila njegova suviše ranjiva i osetljiva, kompleksna duša.

* * *

Ranih sedamdesetih godina dvadesetog veka, kada sam se, zajedno sa mnogo svojih vršnjaka, beogradskih studenata, počeo da interesujem za japansku kulturu, pisac Jukio Mišima nije bio jedan od mojih prioriteta. Bio sam zadriven filmovima režisera Akire Kurosave, Kendija Mizogučija, Kanetoa Šindoa, priповatkama pisca kasnog srednjeg veka Akinarija Uede iz njegove knjige „Priče kiše i meseca“, kratkim pričama Rjunosukea Akutagave i romanima Đunićira Tanizakija, pa i sudbinom „Četrdeset sedam vernih samuraja“, sa kojima nas je prvo upoznao Horhe Luis Borhes u svojoj knjizi kratke proze „Maštarije“.

Pre nego što sam 1974. godine krenuo na studije japanskog jezika i književnosti u Tokiju, a Mišima tada već bio mrtav skoro četiri godine, od njega sam pročitao samo prevod romana „Posle banketa“, koji je na mene ostavio jak utisak, i delove romana „Mornar koji je izneverio more“, koji me tada nije impresionirao.

Tako se dogodilo da sam, boraveći u Tokiju do 1976. godine, na postdiplomskim studijama na univerzitetu Vaseda, provodio dane i dane, kretao se ulicama, univerzitetskim kampusom, ulazio u antikvarnice, kafane i restorane u kojima je mnogo vremena svojevremeno proveo i sam Jukio Mišima, družeći se sa svojim „kadetima“ iz „Društva štita“, a da toga nisam bio (niti sam možda želeo da budem) svestan. Studirao sam na univerzitetu na kome i Mišimin saborac i ljubavnik Morita, koji je zajedno sa njim izvršio samoubistvo, ali nisam ni pomisljao da uđem u neku od prostorija u kojima su se mladi nacionalisti sastajali i da od nekog od njih nešto o Mišimi saznam iz prve ruke.

Tada sam bio zainteresovan za potpuno drugi krug književnika, koji su takođe veliki deo vremena provodili u tom kraju Tokija, a Mišima, pokojnik, za mene je bio samo jedan od dobrih pisaca, koje sam, na neki način, nesvesno očigledno, ostavljao za kasnije.

Događalo se da, dok čitam knjigu u parkiću Univerziteta Vaseda, odjednom na mene nalete dve suprotstavljenе grupe studenata, levičara i desničara, koji se palicama i motkama bespomučno tuku, boreći se oko svojih političkih stavova i nesazrelih ličnosti, ali sam se, dok sam sakrivaо knjigu u nedra, da mi u gužvi negde ne ispadne, nije ni padalo na pamet da je jedna od tih grupa, zakrvavljenih očiju i grlenih glasova, ustvari grupa Mišimin sledbenika, koje sam, da sam poželeo, tada mogao da upoznam.

Pred sam kraj boravka u Tokiju, u proleće 1976. godine, prvi put u životu uzeo sam u ruke Mišiminu pripovetku „Patriotizam” i pomislio da je to nešto najbolje što sam do tada pročitao. Shvatio sam da, bez obzira na odbojnost koju sam do tada imao prema Jukiju Mišimi, taj pisac zасlužuje da mu posvetim više pažnje. Pred povratak u Beograd kupio sam još neke njegove knjige i biografiju, koju je na engleskom jeziku napisao Amerikanac Džon Nejten (dugogodišnji prevodilac Mišiminih romana na engleski jezik, Nejten je jedan od retkih Mišiminih biografa, iz Japana i inostranstva, koji je posle Mišimine smrti ostvario dobar kontakt sa pokojnikovom ženom Joko), i krenuo na put.

Stigao sam u Beograd, nisam bio ni raspakovao stvari kako treba, kada je stigao poziv za služenje vojske u šest stotina kilometara od Beograda udaljenom Titovom Velesu u Makedoniji. Na polasku, mahinalno, u torbu sam stavio knjigu sa Mišiminom pripovetkom i njegovu biografiju i otputovao na jug.

Našao sam se u čudu kada sam razvrstan u inženjerijsku četu, čiji je oficir veoma ozbiljno shvatao zadatke obuke vojnika i svakodnevno nas terao na marševe po okolnim brdima, angažovao nas na gradnji mosta preko obližnje reke i na gradnji puta u vojnom vežbalištu „Krivolak”, koje je mnogo kasnije pretvoreno u američku vojnu bazu.

Svakodnevno u blatu ili vodi do guše, među momcima mnogo mlađim od mene i opsednutim praznom svakodnevnicom, stavljao sam Mišimine knjige u džepove vojničke bluze i na terenu, dok su drugi vreme provodili u mladalačkom zadirkivanju i besposlicama, odlučio da u tim uslovima vreme „ubijem” prevodeći Mišimu.

Bio je to ambijent na kome bi mi i čuveni pisac pozavideo. U vojničkim cokulama i šinjelu, sav mokar od kiše, ili od gaženja preko reke, često sa mnogo rakije u sebi, koja je bila jedini način da se bolesti i stvarnost dezinfikuju, u blokčićima kupljenim u gradskoj knjižari, na poleđinama iz Japana primljenih pisama, na marginama novina, ponekad i na komadima toalet papira, ispisivao sam redove prevoda pripovetke „Patriotizam” i, čim sam taj prevod završio, nastavio da ispisujem i redove nesvakodnevne i bolne Mišimine biografije.

Vojnički dani su prazni i sumorni, ali u inžinjerijskoj četi garnizona u Titovom Velesu kao da se neko potudio da nam dani budu naporni i zanimljivi. Uzbune usred noći, vežbe miniranja graničnih prelaza, osorni i glupi niži oficiri koji su maltretirali vojnike i pobuna koja je zbog toga izbila, premeštaji usred zime na visoravni kojima brišu vetrovi, to je bio ambijent u kome sam okončao prevod potresne Mišimine pripovetke, sa kojom se on u životu i sam toliko poistovećivao, i gde sam završio prevođenje prve polovine biografije autora Džona Nejtena.

U Beogradu, dok sam, posle prvog opuštanja posle povratka iz vojske, počeo da sređujem te rukopise, primerak prvog dela biografije, prekućan pisaćom mašinom „Biser” na poleđini nekih očevih hartija, iz ruke mi je jedanput uzeo Dragan Monašević, brat mog druge iz vojske Vladimira, sapatnika i saborca iz Titovog Velesa. Vlada je, zbog žene Engleskinje, oficiru za bezbednost u garnizonu bio isto toliko sumnjiv kao ja, vojnik koji se svakodnevno dopisuje sa nekim u Japanu, ili kao Zijad Burek, begunac iz Legije stranaca, pa smo, i zbog toga, bili postali nerazdvojni.

„Da ti ja prevedem ovo ostalo, ti to nikad nećeš završiti”, rekao mi je Dragan, najbolji student filozofije Beogradskog univerziteta u to vreme, ozbiljan momak koga su se i profesori (zbog njegovih znanja) pridojavali i, da nije prerano umro, jedan od najboljih srpskih intelektualaca tih burnih beogradskih godina. Najpoznatija imena tadašnje beogradske intelektualne čaršije smatralе su Dragana Monaševića ne samo potpuno ravnopravnim sagovornikom, nego nekada i čovekom iznad sebe, a on, koji je mogao sve da ih nadvisi, povremeno se iskazivao samo prevođenjem i neverovatnim iskričavim komentarima na račun savremenika.

Tako je, uz pomoć Dragana Monaševića, završen rukopis Mišimine biografije, koji je u svoje ruke uzela Snežana Mitrović, urednik „Partizanske knjige”, tada jedne od vodećih izdavačkih kuća, da od toga napravi prvu takvu knjigu o Mišimi kod nas. Knjiga se pojavila

1985. godine, da li slučajno, u vreme kada je režiser Pol Šreder uz pomoć Frensisa Kopole snimio film o Mišimi, pa je knjiga veoma brzo rasprodata i bila čitana i prenošena iz ruke u ruku među poštovaocima velikog pisca, jer je nekako baš u to vreme i izdavačka kuća koja ju je izdala, prestala da postoji.

Ali, tu moj život sa Mišimom nije bio završen.

U vreme bombardovanja Srbije od strane NATO-a 1999. godine, pred zgradom američke ambasade u Tokiju svakodnevno su demonstrirali pripadnici organizacije „Issuikai”, japanski nacionalisti, koji se protive supremaciji SAD u svetu. Njihovi šlemovi i ogorčena lica bila su često na našim ekranima, jer je u to vreme bilo veoma retko da neko u svetu tako zdušno podržava Srbe.

Predstavnici te organizacije, čije ime banalno znači „Društvo prve srede u mesecu” (jer su se tada redovno sastajali), leta 1999. godine, neposredno posle završetka bombardovanja Srbije, posetili su Beograd i poželeti da se upoznaju sa mnom, kao Mišiminim prevodiocem. Tada sam saznao da ti ljudi ustvari predstavljaju i najtvrdi deo nekadašnjeg „Društva štita”, grupe studenata koji su bili okupljeni oko Jukija Mišime, i da, zajedno sa Mišimom, slave i njegovog glavnog kadeta i ljubavnika Moritu, koji se ubio zajedno sa njim 25. novembra 1970. godine.

Sledeće godine, tačno na tridesetogodišnjicu Mišimine i Moritine smrti, 25. novembra 2000. godine, bio sam pozvan na ceremoniju u Tokiju, na kojoj je, uz prisustvo šinto sveštenika, obeležena smrt velikog pisca, ali, za grupu „Issuikai”, i velikog desničara i nacionaliste.

Posle govora i obraćanja gostiju, među kojima sam bio i ja, prepričavajući svoje dogodovštine u vezi sa Mišimom, u sali je ugašena svetlost i, u potpunom mraku, začuo se grleni glas sveštenika koji je molitvama prizivao Mišimin i Moritin duh da nam se pridruže. U trenutku, duhovi su bili sa nama i to se osećalo u masnom i gustom mraku, koji se nije povukao čak ni kada je svetlo bilo ponovo upaljeno.

Skoro deceniju posle tog događaja, u letu 2009. godine, odlučio sam da dovršim prevođenje dve Mišimine priповетke „Ljubav sveštenika iz hrama Šiga” i „Jaja”, započeto davno, i da druge tekstove u vezi sa Mišimom, koje sam ranije imao objavljene u jednom

drugom izdanju, objedinim u ovoj knjizi. Neka to bude moj mali doprinos naporima da se zaokruži predstavljanje najznačajnijih dela Jukija Mišime na srpskom jeziku.

Dragan Milenković

CW&BU